60999

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган | 1999 йил 20 январь, чоршанба | Баҳоси сотувда эркин нархда | № 5 (7099)

Da'vat

Ҳар ким ўз ишида улуғвор бўлиши керак.

Бальтасар ГРАСИАН

Ibrat

Тошкентда фаолият кўрсатаётган Оролни қутқариш халқаро жамғармаси ташаббуси билан Орол бўйида истиқомат қилаётган Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилояти аҳолисига 30 минг АҚШ доллари миқдорида дори-дармон ва турли тиббий воситалар етказиб берилди.

O'ylar

ЙИЛ БОШИДА, ЎҚУВ ЙИЛИНИНГ ҚОҚ ЎРТАСИДА

Умр — елдирим. Кечагина орзиқиб кутиб юрганимиз — янги, 1999 йилнинг ҳам дастлабки ойи ўтиб бормоқда. Кўнгилда эса, ўтаётган ҳар бир кун сарҳисобига эҳтиёж бор. Хўш, ўтаётган кунлардан бизга нималар қолаяпти? Биз вақтдан бирон нарса ютаяпмизми, ёки тавқим варақларини шунчаки, бепарвогина навбатдаги кунга ағдариб қўяяпмизми? Бугунги кунимиз кеча бошлаган қайси ишимизнинг баорини берди ёхуд натижасини кўрсатди ва ё эртанги қандай режалар бугун ўз тамалини топди? Ўтаётган ҳар бир кунимизни сарҳисоб қилиб бориш ойларнинг, йилларнинг, алалоқибат умримизнинг беҳуда соврилмаслигига олиб келади.

Дарвоқе, биз янги йилнинг дастлабки сарҳисобини чиқараётган кунларимиз мансуб бўлмиш январь ойи ўқув йилининг қоқ ўртасидир. Таъбир жоиз бўлса, янги йил таълим тизимида сентябрдан бошланади. Ўқув йили бошланганидан буён мана, тўрт ярим ой ўтиб бўлди ва ўқув йилининг тугашига яна шунча муҳлат қолди. Демак, январ ойи ўқитувчиларимиз учун амалга оширган ишларини синчиклаб таҳлил қилиб чиқадиган ва келгуси режаларини янада аниқ ва қатъий белгилаб оладиган палладир.

Шу ўринда бироз чекиниш қилиб бир ўқитувчи хусусида эслаб ўтсам. Зоминлик бу ўқитувчининг оёғини боғлаб олганини кўрдим. «Мактабга бориб-келишда ҳар куни дарёдан кечиб ўтишимга тўғри келади. Сув тегиб оёғимнинг дарди тузалиши қийин бўлаяпти», деди у. Унинг бу гапни айтиши оҳангида миннатни, писандани эмас, аксинча, алланечук тортинган бир ҳолатни ва ўз касбига бўлган улкан бир садоқатни, меҳрни кўрдим. Ва бу ўқитувчи ҳар куни сув кечиб, мактабга бекорга бориб келмаслигига ич-ичимдан амин бўлдим. Ҳар куни, қишда ҳам дарё кечиб мактабга келаётган бу инсондан сабоқ оладиган болаларнинг ҳам дарсда вақтлари беҳуда кетмаслигига ишондим.

Вақт таълим борасида ҳар қанча урғу бериб такрорласак арзийдиган тушунчадир. Зеро, вақтнинг қадрига етмаган ўқитувчи нафақат ўз умрини, шу билан бирга унга ажратилган вақтда ўқувчиларининг ҳам умрини зое кетказади. Зое кетган болалар вақти эса, кечиктирилган тараққиёт, кечиктирилган мамлакат равнақи демакдир. Албатта, мамлакатимиз келажаги учун юксак малакали кадрлар керак. Юксак малакали кадрларни эса, юксак малакали педагоглар тайёрлаб берадилар. Бундай педагоглар Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини чуқур англаганлари ҳолда, уни босқичма-босқич амалга ошириш борасида кўзда тутилган муддат — Вақтнинг қадрига ета биладиган фидойи инсонлардир. Мамлакатимиз таълим тизимида жуда кўплаб учрайдиган бундай фидойи ўқитувчиларимизнинг йил бошида ва ўқув йили ўртасида амалга оширилган ишлар ва режаларни яна бир карра сарҳисоб қилиб олаётганларига ишончимиз комил.

Икром БЎРИБОЕВ

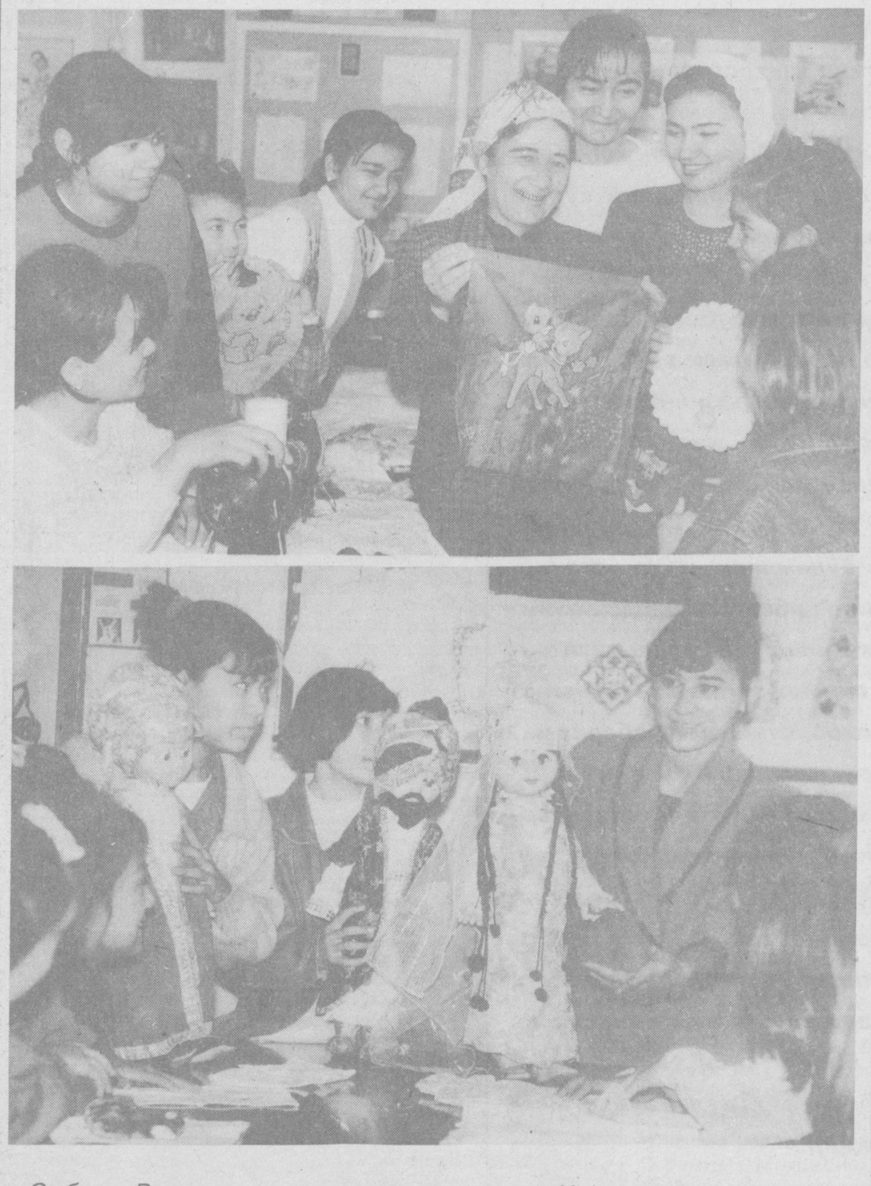

Собир Раҳимов туманидаги қўшимча таълим мажмуи қошидаги бадиий каштачилик тўгараги аъзолари кўпчиликни ташкил этади.

Бу ерда қизларга олий тоифадаги муаллима Дилором Мусажонова ҳунар сирларини ўргатмоқда. У киши яқинда «Халқ таълими аълочиси» нишонига сазовор бўлди. Яна бир тўгаракни ёш муаллима Ирода Тоирова бошқармоқда.

Суратда: тўгарак раҳбарлари ўқувчилар даврасида.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

Komillik sari

ҚОБИЛЛИК ВА ҚОДИРЛИК

ТУРТКИ

Яқинда катта бир машваратда халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев қизиқ ривоятни нақл қилдилар. «Эмишки, бир уйда қойишу фарёд оламни тутган, бир тўда одам ҳовлининг гирдо-гирдига зирҳ каби тўпланиб, бу айюҳанносни бамайлихотир томошалаб турган экан. Ногаҳон кўчадан ўтиб кетаётган мусофир оломону овозлардан сергакланиб «Бу не издиҳом экан» деган иштибоҳда ўша хонадонга йўл бурибди. Қараса, ота ҳовли ўртасидаги якка дарахтга ўғлини боғлаб қўйиб, беаёв савалаётганмиш. Ҳайрон қолган йўловчи сўрабди:

— Ҳой, ота, нечук ўғлингизга бундайин азобни раво кўряпсиз?

Ота жавоб берибди:

— Э, бу бефаҳм фақат айтганимни қилади. Чизган чизиғимдан чиқмайди.

Ҳайронлиги баттар ошган мусофир яна ҳижжакилабди:

— Ие, шуниси яхши эмасми? Қобил ўғил учун фарз-ку — бу.

— Мен айтганимдан ортиқ бирор ишга ўзича унамайди. Ўз фикри билан бирор юмуш қилмайди».

Бу ривоят юрагимга қўрғошиндай чиппа ёпишди. Жуда қаттиқ муттаасир қилди.

Шундан сўнг кўп ўтмай йўлим қишлоққа тушди. Жиянимнинг ўқув кундалигини варақлаётиб, «хулқи» деган қисмини кўриб қолдим. Ундан сўрадим:

— Нима учун «намунали» деб баҳолашди?

— Дарсларда жим ўтирганим, болалар билан урушмаганим учун, — дея жавоб берди жияним.

Юқоридаги нақлу мусоҳаба баҳона бўлиб, биздаги тарбия мезонлари хусусида фикр юритишга ҳаракат қилдим.

БОБОМНИНГ ЎГИТИ

Мактаб даврлари. Онам ҳар гал мени мактабга кузатар экан, бир гапни такрорлагани-такрорлаган эди: «шўхлик қилма, болалар билан уришма, муаллимингнинг гапини икки қилма...»

Муаллимимиз гапини икки қилдиртириб қўядиганлардан эмас, жуда қаттиққўл эди. Дарсида пашша учса билинарди. Билъакс, бошимизда чизғич «визиллаб» қоларди. Дарс-ку майли, танаффус пайтлари мактаб ҳовлисида ҳам тергаш давом этарди: «Ҳой югурма! Туртқилама бир-бирингни! Тек тур! Шўхлик қилма!..» Хуллас, адоғи йўқ.

Бу ҳолат уйда ҳам барҳам топмасди.

Энди муаллим ўрнини онам эгалларди. Негадир бобом уларнинг акси эди. Онамни доим койирди: «Болани кўп тергама, келин. Дийдаси қотиб кетади. Кейин, шўхлик боланинг фазилати. Акс ҳолда қўймижоз бўлиб ўсади».

(Давоми 3-бетда)

JUMLADA JAHON

• Мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов пойтахтимизда бунёд этилаётган Хотира майдонида олиб борилаётган ишлар билан танишиб, бу мажмуанинг кўзланган мақсадга мувофиқ бўлиши борасида ўз таклиф ва фикрларини билдирди.

• Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Банк тизимини ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори чиқди.

• Вазирлар Маҳкамасида бўлиб ўтган республика эпидемияга қарши кураш фавқулодда комиссиясининг навбатдаги йиғилишида юқумли касалликларни келтириб чиқарадиган омиллар ва уларни бартараф этиш масаласи атрофлича муҳокама этилди.

• Ўзбекистоннинг Қоҳирадаги элчихонаси Қоҳира Университети иқтисод ва сиёсатшунослик факультетининг Осиё тадқиқотлари марказига мамлакатимиз тўғрисидаги китоблар мажмуасини топширди.

• Келтирилиши кўзда тутилган 2 минг тонна нурланган ядро ёқилғисини Россия қабул қила олмаслиги ҳамда атроф-муҳитга бунинг таъсири катта бўлишини эътиборга олиб «Гринпис» халқаро ташкилоти Швециядаги ядро чиқиндиларини Россияга экспорт қилиш ҳақидаги шартномани кескин танқид қилди.

• Украина Президенти Кучма уюшган жиноятчиликда айбланаётган «Громад» фракцияси раҳбари, собиқ Бош вазир Лазаренкони жиноий жавобгарликка тортиш масаласини кўра туриб, парламент депутатларининг барчасини ваколатларидан маҳрум қилиш учун умуммиллий референдум ўтказиш нияти борлигини маълум қилди.

КЎЗГУДА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
2-бет

ҚАДИМ ЎЛЧОВ БИРЛИКЛАРИ
3- бет

ЎҚИШНИНГ УҚИШ УСУЛИ

Маълумки, мактаб дастур ва дарсликларининг ўзгарганлиги туфайли фанларни ўқитишга доир ўзгача талаблар қўйиляпти. Чунки аввалги ўқитиш усуллари билан янги дарсликлардаги материалларни ўқувчилар онгига сингдириб бўлмаслигини айни вақтда ҳамма билади.

АДАБИЁТ фани дастури муаллифларининг тушунтириш хатида «Адабиёт инсоннинг маънавий қадриятларини шакллантириш ва ахлоқий қиёфасини белгилашга энг кўп ҳамда самарали таъсир кўрсатувчи санъат туридир», — дейилади.

Шундай экан, адабиёт дарсларининг ўқитиш сифатини замон талаблари даражасига кўтариш лозимлиги барчамизга маълум.Шу билан бирга бу вазифанинг осонликча ўз ечимини топа олмаслигини ҳам яхши англаймиз . Масалага юқоридаги каби талаблар асосида ёндошадиган бўлсак, адабиёт фанини ўқитишдаги қийинчиликлар яна адабиёт фани ўқитувчилари зиммасига тушади.

Адабиёт ўқитишнинг бошқа жиҳатларини ҳозирча қўйиб турайлик -да, дарслик ва мажмуалардаги тушунилиши қийин бўлган — тарихий ҳамда чет тиллардан ўзлашиб келган сўзлар, яъни луғат ёрдамида тушуниладиган сўзлар ҳақида фикр юритайлик.

Кўпгина адабиёт фани ўқитувчиларига аёнки, луғат билан ишлаш лозим бўлган асарлар, матнлар, асосан 9 -ҳамда 10-синф дарслик мажмуаларида берилган. Чунки бу синфлар китобларидан адабиётимиз тарихига доир манбалар ўрин олган. Бу мактабларда қўлланилгани сўзларни ўрта мактаб ўқувчилари тугул ҳатто катталар ҳам тушунишмайди. Шундай экан, улар билан жиддий шуғулланиш лозим бўлади. Лекин қай йўсинда шуғулланилади, буниси ҳали муаммо.

Қуйида ана шу муаммоларга озгина бўлса-да, аниқлик киритиш мақсадида баъзи бир фикрларни айтмоқчимиз.

Маълумки, мактабнинг 5-,6-, 7-, 8-, 9-, 10-синфларида ҳар хил даврларга доир адиблар ҳаёти ва ижодидан намуналар берилган. Бундан муайян мақсадлар кўзланганлигини айтиб ўтиш ортиқча, албатта. Лекин бир нарсани таъкидлаб ўтиш жоизки, дарслик-мажмуа муаллифлари 4 ойлик ёки бир-икки йиллик бўлмай, балки 5-6 йил учун зарур қўлланмадир. Шу ўринда, бир нарсага эътибор бериш лозимки, ўқувчиларга 5-6-синфлардан бошлаб луғатларнинг моҳиятини тушунтириб бориш керак бўлади. Акс ҳолда юқори синфларда кутилган натижага эришиб бўлмайди. Сўнг луғат-дафтарнинг изчиллилигига эътибор бериш зарур. Ва яна луғатдаги сўзларнинг оғир-енгиллигига ҳам диққатни қаратиш лозим. Бу фикрларни айтишдан мақсад шуки, ўқувчиларга барча сўзларни ёдлатиш шарт эмас, балки энг зарури, яъни асарларда кўп учрайдиган ва ўрганилиши лозим бўлган сўзларни ёдлатиш маъқулдир. Масалан, ўқувчилар **басир** сўзининг ҳақиқий маъносини билишмагани ҳолда тескари маъносидан хабардор бўлиши мумкин. Худди шунингдек, тақсир сўзининг ҳам асл маъноларини билишмас. Лекин бундай ҳолатлар учун ўқувчилар айбдор эмас. Аммо юқоридаги каби сўзларнинг ҳақиқий мазмунини билиб қўйишса, яна ҳам яхши эмасми? Қолаверса, нутқимизда араб ва форс ҳамда бошқа тиллардан тилимизга ўтиб ўзлашган сўзлар нисбатан кўплигини ҳисобга олсак, бу сўзларнинг ҳақиқий маъноларини билиш кони фойда-ку!

Юқорида айтганимиздек, нотаниш сўзлар луғати 9-синф мажмуасида (1693та) ва 10-синф мажмуасида (3690 та)дир. Агар биз изчилликка риоя қилиб, 9-синфда ўртача ҳар бир дарсда 9-10 тадан сўз ёдлатсак, ўқувчи бир йилда 900-1000 сўзни ёдлаб олади. Шу ишни 10-синфда ҳам давом эттирсак, ҳар бир ўқувчи 1200-1300 сўзни ўзлаштириб олади. Албатта, бу фикрларни айтиш осон, лекин бундай ютуқларни қўлга киритиш замирида қанча-қанча меҳнат ётишини тасаввур қилиш қийин эмас.

Аслида, бизнинг фикримизча, барча синфларда, айниқса, 9-ва 10-синфларда ўқув йили бошида 1 соатдан дарсни луғатга бағишлаш мақсадга мувофиқдир. Чунки ўқувчилар луғатлар ва уларнинг турлари ҳақида, луғатшунослик ҳақида, луғатлар тузишнинг мақсад-моҳияти ҳақида умумий тасаввурга эга бўлишса фойдадан ҳоли бўлмасди. Ана шундан кейин ҳар бир дарсда мавзуни ўтиш жараёнида ва бошқа кунларда (дарс йўқ кунларда ҳам) ёки тўгаракларда ҳам луғатларни сўраб бориш одат тусига кириб борса, ўқувчининг луғатга бўлган қизиқиши тобора ортиб боради.

Ўқувчиларнинг луғатга бўлган қизиқишини орттиришнинг яна бир йўли: ўқувчиларни луғат ёдлатишдан аввал ҳар бир боладан ўз исми маъносини сўраш ва агар ўқувчи билмаса, ўқитувчи тушунтириб бериши керак.

(Давоми 3-бетда)

Sinab ko'ring

ИҚТИДОРЛИЛАР ИСТИҚБОЛИНИ КЎЗЛАБ

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг иқтидорли болаларни излаш, қўллаб-қувватлаш мақсадида «Иқтидорли болалар 8-Республика слётини ўтказиш ҳақида» буйруғи эълон қилинган эди. Ушбу тадбир юзасидан ишлаб чиқилган дастурга кўра, унинг якунловчи босқичи Наврўз тантаналари давомида — 24-26 март кунлари бўлиб ўтади.

Айни кунларда слётнинг илк босқичи таълим муассасаларида ўтказилаяпти. Иқтидорли болалар ва истеъдодли ёшларни аниқлаш, рағбатлантириш ва уларга услубий кўмак бериш Низомига кўра уларнинг билим ва қизиқишларини рўёбга чиқариш жамиятимиз эртанги кун маданияти ва маънавиятининг юксалишида муҳим омил бўлади. Бу борада Республика қўшимча таълим ва маънавият марказлари ҳам самарали иш олиб бормоқдалар. Жумладан Республика ёш сайёҳлар ва ўлкашунослар Маркази ўзининг вилоят бўлимлари билан «адабиётшунос-ўлкашунос», «тарихчи-ўлкашунос», «санъатшунос-ўлкашунос», «сайёҳлик юриши» бўйича қизғин ишлар олиб бормоқда. Олдинги йилларда ўтказилган слётлардан фарқли ўлароқ, бу йил слёт қатнашчилари мавзу танлашда кўпроқ маҳаллий муаммоларнинг ечимига эътибор қаратишлари тавсия этилган. Қатнашчининг тақдим этадиган материалларида шу кунгача назария ва амалиётда маълум бўлмаган муаммо, мавзуларнинг ёритилишига алоҳида эътибор берилади. Ҳар қайси йўналишда иш олиб бораётган иқтидорли болаларга кўп томонлама ва узлуксиз кўмак зарур. Бу ишга қаерда масъулият билан ёндошилганлиги ва кенг таҳлил қилиш имкони тадбирнинг сўнгги босқичида намоён бўлади.

Ф.КАРИМОВ

ХОТИРА

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманидаги Лабзак кўчасида жойлашган Ўқитувчилар уйи педагоглар жамоасининг фаоллари директор Аҳмаджон Умаров раҳбарлигида илғор тажрибаларни оммалаштириш ва оилада бола тарбияси юзасидан катта ишлар олиб боришганини кўпчилик педагоглар ва маорифчилар яхши эслашади.

Айниқса муборак ҳайит байрами кунлари ҳар бир ватандошимиз ўз қадрдонларини, яқинларини эслашади. Улар қилган эзгу ишлар хусусида суҳбатлашишади. Бу удум ҳам ёшларимизга обод сабоғи бўлиб қолмоқда. Таълим-тарбия соҳасининг ҳам ўз ҳаёт йўли билан ибрат бўлган кўплаб дарғалари бўлган.

Таҳририятимизнинг собиқ суратқаши, 88 ёшли Неъмат Аъзамов шундайин серфайз кунларда Ўқитувчилар уйи фахрийларидан, марҳум устозлар — Аъзамхон Рустамов, Оқилхон Шарафиддинов, Мирзакарим ва Аҳмаджон домлалар акс эттирилган суратни тақдим этди.

Ҳаётда ўз меҳнатлари билан яхши из қолдирган устозлар руҳи шод бўлсин.

Ўқитувчи ёш дафтарига

КИТОБЛАР ОЛАМИГА САЁҲАТ

Агар Лондондаги машҳур китоб дўконида бўлсангиз, бу саёҳатингиз 48 километрга чўзилади. Чунки мазкур дўкон савдо расталарининг умумий узунлиги шунча масофага тенг. «В.Ж.Фоули лимитед» компаниясига қарашли, 1904 йилда ташкил этилган дунёдаги бу энг катта китоб дўкони бир неча миллион номдаги китоблар билан савдо қилади.

ТУХУМ БИЛАН СУҲБАТ

Нью-Йорк университети олимлари курк товуқ ҳали тухумдан чиқмаган жўжаси билан овқат, хатар ва бошқа нарсаларни билдирувчи ўн бир хил товуш сигнали билан алоқа боғлаганини аниқладилар. Маълум бўлишича, бундай «мулоқот» жўжаларнинг дунёга тез кўникишига ёрдам беради ва бу борада улар инкубатор жўжаларига нисбатан анча устунликка эга бўлади.

СИЧҚОНЛАР РОКНИ ЁҚТИРИШМАЙДИ

Сичқонларни йўқотиш учун нималар қилмаймиз. Ирландияда эса бунинг антиқа усули топилди. Дублин университети тадқиқотчилари бу жониворлар замонавий рок мусиқасини ёмон кўришларини аниқладилар. Олимларнинг таъкидлашларича, агар уйингизда бундай мусиқа янграб турса, сичқонлар тоқат қилолмайди ва тезда бу ерни тарк этади.

БУ ҲАМ БИР ИХТИРО

Токиода ўтказилган ўйинчоқлар кўргазмасига қўйилган бўйи беш метрлик улкан қўғирчоқ барча томошабинларга манзур бўлди. Сабаби бу қўғирчоқ ёнига келган томобашинни эгилиб, юмшоқ қўллари билан бир кўтариб қўяётган эди. Маълум бўлишича, мутахассислар қўғирчоқ атрофига яширин ўтказгич ўрнатишган бўлиб, йўловчилар ўзлари сезмаган ҳолда ўтказгични босиб қўғирчоқни ҳаракатга келтираётган эканлар.

DTM tahlili

КЎЗГУДА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ

Газетамизнинг бугунги сонида Қорақалпоғистон Республикаси туман ва шаҳарларидан 1998 йил Ўзбекистон Республикаси ўқув юртларига кириш учун тест синовларидан ўтган абитуриентларнинг фанлар бўйича жавоблар самарадорлиги статистик таҳлили берилмоқда.

Қорақалпоғистон Республикасидан Ўзбекистон Республикасининг барча ўқув юртларида ўзбек тилида тест синовларида қатнашган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлигини бошқа вилоятлар билан таққослаш қуйидаги натижаларни берди:

Фанлар	Ўзбекистон бўйича ўртача кўрсаткич	Олий ўқув юртлари кундузги бўлим	Олий ўқув юртлари сиртқи бўлим	Ўрта махсус ўқув юрти	Ўрни
Ўзбек тили ва адабиёти	36,64	33,92	41,72	40,18	12
Математика	35,45	37,94	38,49	29,60	8
География	40,30	40,53	37,04	—	10
Тарих	46,34	46,04	48,25	45,34	14
Кимё	34,87	35,11	35,80	29,52	11
Биология	43,92	45,64	45,45	41,03	10
Физика	30,44	29,77	35,02	—	10
Инглиз тили	38,14	38,77	36,08	—	11
Немис тили	24,06	25,16	20,67	—	14
Француз тили	26,62	27,21	24,60	—	12
Давлат ва ҳуқуқ асослари	58,03	58,09	—	—	10

Қорақалпоқ тилида тест топширган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги қуйидагича:

Фанлар	Абитуриентлар сони	Жавоблар самарадорлиги ,% 1997	Жавоблар самарадорлиги ,% 1998
Қорақалпоқ тили ва адабиёти	6716	48,28	
Математика	2020	36,22	36,51
Физика	885	27,07	26,56
Биология	1987	44,93	45,97
Кимё	1580	32,75	31,84
Тарих	3105	38,95	44,17
География	238	36,00	40,64
Инглиз тили	2706	30,40	29,86
Немис тили	522	24,56	24,56
Француз тили	78	26,00	26,60

1997 йил билан 1998 йилдаги жавоблар самарадорлигини таққослаш натижасида қорақалпоқ тили ва адабиёти, физика, кимё, инглиз тили фанларидан жавоблар самарадорлигининг пасайишини кўриш мумкин, айниқса қорақалпоқ тили ва адабиёти 8% га камайган.

Қорақалпоғистон Республикасининг туман ва шаҳарларидан тест синовларида қатнашган абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги қуйида жадвал асосида берилди. Жадвалдаги статистик таҳлилни Халқ таълими вазирлиги, туман ва шаҳар халқ таълими бўлимлари чуқур ўрганиб, тегишли тадбирлар белгилашлари лозим. 1999 йилда ўтказиладиган кириш имтиҳонларининг тест синовларига пухта тайёргарлик кўриш, «Ахборотнома» (Хабарнома) журналларини ўқувчиларга ўз вақтида етказиш, журналларда чоп этилган тестларни ўрганиш учун қўшимча машғулотлар ташкил этиш, бирламчи тест синовларини ўтказиш, ўтказилган тест синовлари асосида битирувчилар учун қайси йўналишда ўқишга киришлари юзасидан тавсия ва маслаҳатлар бериш каби тадбирларни амалга оширишни яхши йўлга қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Ўрта махсус ўқув юртлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	17	33,50	13	38,25	0	0,00	2	48,61	0	0,00	2	18,06
2	Беруний тумани	342	43,06	164	34,11	0	0,00	131	38,93	8	30,21	39	47,65
3	Хўжайли тумани	23	36,96	11	22,98	0	0,00	7	35,71	0	0,00	5	39,44
4	Чимбой тумани	9	41,98	4	27,78	0	0,00	4	28,47	0	0,00	1	61,11
5	Амударё тумани	236	41,96	102	29,79	0	0,00	82	44,48	4	36,81	49	50,79
6	Мўйноқ тумани	4	19,44	3	18,52	0	0,00	1	30,56	0	0,00	0	0,00
7	Тўрткўл тумани	530	40,09	337	29,37	0	0,00	103	41,86	15	29,26	75	44,81
8	Шуманай тумани	16	32,81	3	26,85	0	0,00	5	49,44	1	41,67	7	27,78
9	Қўнғирот тумани	122	35,68	80	23,65	0	0,00	23	30,19	3	20,37	16	36,46
10	Элликқала тумани	375	40,17	179	28,62	0	0,00	132	38,93	4	36,81	60	45,28
11	Бўзатов тумани	3	37,96	1	41,67	0	0,00	2	56,94	0	0,00	0	0,00
12	Кегейли тумани	7	38,89	5	22,78	0	0,00	1	19,44	0	0,00	1	72,22
13	Конликўл тумани	10	29,17	7	32,14	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	44,44
14	Қораўзак тумани	4	40,28	3	22,22	0	0,00	1	94,44	0	0,00	0	0,00
15	Тахтакўпир тумани	12	44,44	9	27,78	0	0,00	0	0,00	1	30,56	2	51,39
16	Нукус шаҳри	48	38,72	42	28,11	0	0,00	2	36,11	0	0,00	3	54,63
17	Тахиатош шаҳри	3	64,81	2	30,56	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
18	Беруний шаҳри	38	42,03	0	0,00	0	0,00	35	50,00	2	37,50	0	0,00
19	Хўжайли шаҳри	2	38,89	0	0,00	0	0,00	2	40,28	0	0,00	0	0,00
20	Чимбой шаҳри	2	44,44	0	0,00	0	0,00	2	59,72	0	0,00	0	0,00
21	Тўрткўл шаҳри	30	37,31	2	16,67	0	0,00	20	40,42	8	27,43	0	0,00
22	Тахтакўпир шаҳри	2	31,94	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Ўрта махсус ўқув юртлари (таълим тили-қорақалпоқ)

№	Туман, шаҳар номи	Қорақ. тили ва ад. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	433	33,15	276	28,68	0	0,00	129	44,34	18	22,69	7	27,78
2	Беруний тумани	29	25,48	24	33,22	0	0,00	3	34,26	1	16,67	1	47,22
3	Хўжайли тумани	328	30,03	199	26,20	0	0,00	91	41,27	23	23,67	15	29,07
4	Чимбой тумани	774	33,78	590	28,69	0	0,00	161	46,00	19	34,36	3	21,30
5	Амударё тумани	201	28,28	117	29,04	0	0,00	65	40,17	13	22,86	6	30,09
6	Мўйноқ тумани	86	31,88	57	25,39	0	0,00	20	32,78	7	34,13	2	26,39
7	Тўрткўл тумани	10	21,94	9	34,57	0	0,00	1	25,00	0	0,00	0	0,00
8	Шуманай тумани	246	32,23	199	26,84	0	0,00	39	42,52	6	28,24	0	0,00
9	Қўнғирот тумани	220	30,35	150	28,63	0	0,00	55	45,86	7	24,21	8	29,51
10	Элликқала тумани	18	28,55	14	27,78	0	0,00	4	39,58	0	0,00	0	0,00
11	Бўзатов тумани	121	34,23	82	29,07	0	0,00	34	42,73	4	15,28	1	47,22
12	Кегейли тумани	514	34,25	329	29,47	0	0,00	163	40,08	18	25,00	4	21,53
13	Конликўл тумани	253	35,04	142	30,01	0	0,00	103	43,85	6	18,98	2	30,56
14	Қораўзак тумани	312	34,19	232	27,22	0	0,00	71	39,98	9	25,62	0	0,00
15	Тахтакўпир тумани	175	34,27	101	26,29	0	0,00	62	46,42	10	28,33	2	26,39
16	Нукус шаҳри	1263	30,24	886	29,56	0	0,00	313	39,70	44	24,43	18	28,40
17	Тахиатош шаҳри	270	27,23	134	24,19	0	0,00	53	37,53	69	21,22	0	0,00
18	Ҳалқобод шаҳри	12	25,46	12	30,79	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
19	Оқмангит шаҳри	4	33,33	4	22,92	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
20	Беруний шаҳри	3	29,63	2	44,44	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
21	Хўжайли шаҳри	4	23,61	4	34,03	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
22	Чимбой шаҳри	4	30,56	4	29,86	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
23	Мангит шаҳри	3	29,63	3	20,37	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
24	Мўйноқ шаҳри	5	45,56	5	31,67	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
25	Қўнғирот шаҳри	9	38,27	9	40,12	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %	География Абит. сони	Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	138	31,78	67	39,30	28	30,26	38	48,83	33	39,14	43	37,27	8	37,50	31	42,83	8	21,88	11	18,43
2	Беруний тумани	352	35,54	138	38,55	88	28,69	100	47,19	98	34,61	117	50,07	1	38,89	102	38,02	23	23,55	24	23,03
3	Хўжайли тумани	248	33,33	80	35,80	40	29,86	71	42,76	66	29,63	107	45,48	5	46,11	72	33,02	30	25,37	20	26,81
4	Чимбой тумани	136	34,38	65	44,96	37	36,34	26	50,75	26	45,30	53	45,39	3	57,41	35	37,86	10	22,50	11	28,28
5	Амударё тумани	637	32,16	227	30,82	103	28,53	182	41,48	171	30,18	267	38,42	24	36,11	113	30,36	118	24,98	52	27,35
6	Мўйноқ тумани	65	40,04	31	36,65	17	25,82	10	50,56	11	42,17	27	54,63	2	33,33	21	42,86	5	41,67	3	27,78
7	Тўрткўл тумани	190	38,61	75	42,44	32	25,95	53	45,34	50	37,72	69	58,89	4	55,56	59	41,95	10	30,83	26	26,71
8	Шуманай тумани	103	35,95	55	42,22	32	31,51	28	46,92	29	39,27	23	52,66	5	47,22	18	54,32	5	40,56	5	30,00
9	Қўнғирот тумани	253	32,02	110	35,98	68	27,90	68	40,56	67	30,93	79	45,50	5	36,67	54	40,12	43	23,19	1	25,00
10	Элликқала тумани	382	38,23	152	43,31	93	31,12	96	57,90	96	43,63	145	50,27	6	39,35	90	33,30	20	25,28	60	26,90
11	Бўзатов тумани	31	29,21	15	37,78	10	23,06	9	35,19	8	22,92	8	36,81	2	36,11	4	35,42	1	36,11	2	13,89
12	Кегейли тумани	112	29,99	70	41,11	39	31,05	25	42,78	18	34,72	28	43,55	6	41,20	29	33,43	2	18,06	1	33,33
13	Конликўл тумани	69	29,19	36	37,35	20	27,92	22	42,80	22	28,28	15	45,19	1	80,56	9	26,85	3	17,59	3	25,00
14	Қораўзак тумани	143	37,67	81	37,24	40	33,47	29	54,02	30	38,43	39	48,93	4	26,39	41	39,97	12	20,14	3	27,78
15	Тахтакўпир тумани	45	37,28	21	49,47	16	28,82	14	44,05	10	32,22	12	61,11	0	0,00	9	60,19	2	27,78	3	41,67
16	Нукус шаҳри	460	29,13	288	43,72	128	29,80	75	40,04	68	36,56	112	44,52	32	41,41	163	47,99	11	31,82	7	32,54
17	Тахиатош шаҳри	106	34,43	59	29,76	15	26,48	27	44,96	23	36,71	20	50,28	22	42,05	26	36,75	9	27,16	4	21,53
18	Ҳалқобод шаҳри	76	37,10	48	42,71	18	29,94	13	54,91	12	41,67	17	49,35	12	38,43	20	47,08	4	24,31	3	25,00
19	Оқмангит шаҳри	54	33,95	35	26,98	12	26,85	8	52,78	6	40,74	11	42,93	19	39,18	10	30,00	2	25,00	3	18,52
20	Беруний шаҳри	55	30,51	43	26,29	8	22,22	4	44,44	6	31,02	8	46,53	24	40,86	10	26,67	4	20,14	0	0,00
21	Хўжайли шаҳри	49	35,20	35	29,92	9	41,05	5	56,11	4	45,14	8	53,13	24	35,53	8	41,32	0	0,00	2	50,00
22	Чимбой шаҳри	48	34,09	34	29,82	10	28,33	8	50,35	6	32,41	7	46,43	20	46,39	4	30,56	2	16,67	3	36,11
23	Мангит шаҳри	59	36,53	41	35,43	11	36,11	10	51,67	8	41,67	8	40,63	23	39,49	10	53,89	3	29,63	0	0,00
24	Мўйноқ шаҳри	64	35.72	37	29,43	12	23,38	12	45,60	11	32,58	17	49,84	24	39,70	10	41,67	2	15,28	0	0,00
25	Тўрткўл шаҳри	31	35,30	13	35,90	7	29,76	6	39,35	4	34,03	12	45,14	0	0,00	11	36,11	3	20,37	2	69,44
26	Шуманай шаҳри	27	29,42	15	35,56	8	26,74	6	50,00	6	33,80	7	41,27	0	0,00	4	29,86	4	20,14	0	0,00
27	Қўнғирот шаҳри	23	39,13	3	59,26	0	0,00	10	45,56	8	26,04	12	50,93	0	0,00	7	49,60	2	48,61	0	0,00
28	Элликтепа шаҳри	13	39.32	0	0,00	0	0,00	6	48,61	5	37,78	6	52,78	0	0,00	5	29,44	0	0,00	0	0,00
29	Қозонкетган шаҳри	18	45.68	6	42,59	4	30,56	6	43,98	2	59,72	6	71,30	0	0,00	5	50,00	0	0,00	0	0,00
30	Кегейли шаҳри	51	36,38	27	42,80	19	37,72	10	30,56	7	25,79	19	47,81	0	0	9	29,63	5	20,56	0	0

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг сиртқи бўлимлари

№	Туман, шаҳар номи	Ўзбек тили ва ад. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %	География Абит. сони	Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	33	36,20	21	34,26	8	40,63	4	45,14	4	38,19	10	46,11	0	0,00	13	25.64	2	8.33	2	26.39
2	Беруний тумани	84	50,13	34	40,03	13	34,19	15	48,33	14	30,56	39	64,67	1	25,00	23	26.33	11	15.91	14	22.82
3	Хўжайли тумани	59	38,61	41	33,06	2	19,44	0	0,00	0	0,00	28	44,84	1	25,00	30	30.00	14	23.21	2	25.00
4	Чимбой тумани	20	39,31	13	35,26	2	23,61	3	33,33	3	29,63	5	41,11	0	0,00	8	42.01	4	23.61	1	25.00
5	Амударё тумани	104	43,14	47	34,52	7	38,49	4	47,22	3	33,33	70	42,90	1	47,22	26	31.52	29	20.11	21	22.35
6	Мўйноқ тумани	20	49,44	13	38,89	5	37,22	3	67,59	3	59,26	7	40,48	1	47,22	5	29.44	2	19.44	1	25.00
7	Тўрткўл тумани	50	48,94	26	45,41	12	34,26	6	49,07	3	30,56	25	53,33	0	0,00	15	45.00	6	18.52	7	33.73
8	Шуманай тумани	16	40,28	10	45,56	4	53,47	2	30,56	1	27,78	6	52,31	0	0,00	6	50.46	0	0.00	2	31.94
9	Қўнғирот тумани	43	39,21	27	36,63	11	31,06	1	30,56	2	36,11	18	42,75	0	0,00	14	38.49	13	23.72	0	0.00
10	Элликқала тумани	80	46,74	37	43,54	8	49,65	7	50,40	6	40,74	46	44,87	0	0,00	31	36.56	8	22.22	14	24.01
11	Бўзатов тумани	5	46,11	2	15,28	1	0,00	0	0,00	0	0,00	4	59,03	0	0,00	1	19.44	0	0.00	2	27.78
12	Кегейли тумани	15	38,89	12	51,62	7	34,92	1	16,67	2	33,33	5	38,33	0	0,00	3	45.37	0	0.00	0	0.00
13	Конликўл тумани	9	34,88	7	46,83	3	40,74	0	0,00	0	0,00	2	54,17	0	0,00	4	16.67	1	25.00	1	30.56
14	Қораўзак тумани	16	34,03	11	43,43	6	35,19	2	44,44	1	25,00	7	48,02	0	0,00	5	44,44	0	0,00	0	0,00
15	Тахтакўпир тумани	14	53,57	9	45,68	4	43,06	1	52,78	1	33,33	5	75,56	0	0,00	6	80,09	1	19,44	1	22,22
16	Нукус шаҳри	108	34,72	74	40,24	11	29,55	2	31,94	2	25,00	36	48,77	4	43.06	76	40.42	10	20.83	0	0.00
17	Тахиатош шаҳри	17	25,98	15	33,33	5	23,33	0	0,00	0	0,00	2	41,67	0	0.00	7	29.37	2	19.44	2	18.06
18	Ҳалқобод шаҳри	21	38,89	14	34,52	0	0,00	4	47,92	0	0,00	7	30.56	2	58.33	12	26.62	0	0.00	0	0.00
19	Оқмангит шаҳри	20	43,47	14	23,61	3	27,78	2	37,50	0	0,00	7	41.27	3	27.78	6	32.87	3	19.44	0	0.00
20	Беруний шаҳри	7	38,10	6	24,54	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	26.39	2	30.56	0	0.00	0	0.00
21	Хўжайли шаҳри	9	36,11	7	48,02	2	22,22	0	0,00	2	41,67	0	0,00	2	34.72	3	46.30	0	0.00	0	0.00
22	Чимбой шаҳри	6	29,63	4	50,69	0	0,00	0	0,00	2	56,94	0	0,00	0	0.00	2	25.00	0	0.00	0	0.00
23	Мангит шаҳри	6	32,87	5	32,78	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0.00	2	25.00	2	23.61	0	0.00	0	0.00
24	Мўйноқ шаҳри	7	37,30	4	44,44	2	40,28	0	0,00	0	0,00	3	36,11	0	0.00	2	45.83	0	0.00	0	0.00
25	Тўрткўл шаҳри	13	47,01	9	37,35	7	35,32	0	0,00	0	0,00	4	63,19	0	0.00	3	50.00	0	0.00	[illegible]	[illegible]
26	Шуманай шаҳри	5	41,67	3	18,52	2	23,61	0	0	0	0,00	3	65,74	0	0.00	0	0	0	0.00	0	0.00

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари (таълим тили-қорақалпоқ)

№	Туман, шаҳар номи	Қрақ. тили ва ад. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %	География Абит. сони	Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	607	37,80	203	33,87	94	24,53	181	45,00	141	31,19	277	41,33	17	36,27	199	25.81	57	27.14	7	23.02
2	Беруний тумани	22	34,09	8	43,75	3	42,59	4	40,97	2	30,56	10	34,44	2	43,06	6	30.09	6	28.24	0	0.00
3	Хўжайли тумани	355	38,31	90	32,62	50	25,50	125	43,33	104	31,38	153	40,83	9	37,04	106	26.07	45	25.43	10	27.50
4	Чимбой тумани	665	44,49	162	34,95	65	25,30	176	48,72	140	34,76	366	49,51	19	36,11	278	26.90	95	24.09	3	30.56
5	Амударё тумани	41	35,43	16	34,90	5	33,33	6	38,89	4	23,61	24	38,31	4	55,56	16	27.95	3	35.19	2	33.33
6	Мўйноқ тумани	127	40,24	44	39,71	20	24,44	33	45,03	26	30,88	59	39,64	3	57,41	61	29.83	2	29.17	2	30.56
7	Тўрткўл тумани	4	34,03	2	25,00	0	0,00	1	63,89	1	27,78	1	44,44	0	0,00	5	26.11	3	18.52	0	0.00
8	Шуманай тумани	275	40,83	79	32,98	50	29,44	103	49,11	91	28,21	105	44,05	12	40,51	95	26.08	10	22.78	1	30.56
9	Қўнғирот тумани	211	38,72	74	36,94	32	23,61	62	41,49	51	26,31	86	46,25	8	30,90	58	31.42	43	25.97	1	38.89
10	Элликқала тумани	5	36,67	0	0,00	0	0,00	4	34,03	1	27,78	1	38,89	0	0,00	1	25.00	0	0.00	0	0.00
11	Бўзатов тумани	181	41,84	47	33,27	25	27,22	62	46,01	48	30,09	85	44,64	4	29,86	53	24.48	20	19.31	9	24.69
12	Кегейли тумани	815	41,56	260	32,17	120	26,81	235	46,69	181	31,77	392	44,86	53	44,44	247	24.18	90	24.04	10	25.83
13	Конликўл тумани	318	39,30	78	31,41	43	24,03	110	44,12	84	29,20	153	40,29	7	31,75	79	25,60	62	23,70	2	29,17
14	Қораўзак тумани	497	41,42	138	36,29	60	27,41	153	46,10	120	28,10	237	42,57	21	40,48	229	25,64	3	30,56	5	23,33
15	Тахтакўпир тумани	239	41,19	58	33,19	28	27,68	79	41,88	60	26,53	116	44,06	9	44,75	102	25,35	7	27,78	5	26,11
16	Нукус шаҳри	2120	39,74	667	41,56	258	27,39	600	47,29	486	35,30	943	44,85	40	41,11	1087	35,08	51	24,18	0	0,00
17	Тахиатош шаҳри	73	36,07	26	34,94	9	24,38	17	37,91	15	27,41	29	39,46	5	48,33	33	29,12	8	20,49	0	0,00
18	Ҳалқобод шаҳри	13	30,98	2	9,72	0	0,00	4	36,81	3	19,44	7	44,84	2	23.61	4	22.22	3	20.37	0	0.00
19	Оқмангит шаҳри	8	28,47	3	20,37	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	25,00	3	40.74	3	13.89	0	0.00	0	0.00
20	Хўжайли шаҳри	5	38,89	4	36,81	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	37,50	3	38.89	0	0.00	0	0.00	0	0.00
21	Чимбой шаҳри	4	33,33	4	28,47	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	40.28	0	0.00	0	0.00	0	0.00
22	Мангит шаҳри	8	31,25	6	22,22	0	0,00	2	40,28	0	0,00	0	0,00	5	38,89	0	0,00	0	0,00	0	0,00
23	Мўйноқ шаҳри	12	37,27	4	26,39	0	0,00	0	0,00	0	0,00	8	43,75	3	49,07	6	30,56	3	30,56	0	0,00
24	Шуманай шаҳри	3	29,63	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	27,78	0	0.00	3	41.67	0	0.00	0	0.00
25	Қўнғирот шаҳри	2	37,50	0	0,00	0	0,00	2	56,94	2	26,39	0	0,00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00

Қорақалпоғистон Республикаси абитуриентларининг фанлар бўйича 1998 йил тест синовлари кўрсаткичлари
Олий ўқув юртларининг сиртқи бўлимлари (таълим тили-қорақалпоқ)

№	Туман, шаҳар номи	Қрақ. тили ва а. Абит. сони	Самарадорлик %	Математика Абит. сони	Самарадорлик %	Физика Абит. сони	Самарадорлик %	Биология Абит. сони	Самарадорлик %	Кимё Абит. сони	Самарадорлик %	Тарих Абит. сони	Самарадорлик %	География Абит. сони	Самарадорлик %	Инглиз тили Абит. сони	Самарадорлик %	Немис тили Абит. сони	Самарадорлик %	Француз тили Абит. сони	Самарадорлик %
1	Нукус тумани	109	39,22	53	29,98	19	23,83	0	0,00	0	0,00	56	45,73	0	0,00	66	24.92	20	22.22	2	31.94
2	Беруний тумани	19	35,23	11	41,41	9	26,54	0	0,00	0	0,00	9	48,15	0	0,00	5	37.78	1	22.22	3	28.70
3	Хўжайли тумани	81	38,20	49	36,51	16	29,69	0	0,00	0	0,00	37	45,80	0	0,00	47	29.79	13	21.79	1	33.33
4	Чимбой тумани	109	47,07	51	45,04	13	25,43	0	0,00	0	0,00	61	58,61	0	0,00	71	37.75	20	24.03	2	27.78
5	Амударё тумани	22	32,83	8	56,25	4	25,69	0	0,00	0	0,00	14	33,53	0	0,00	13	37.82	4	17.36	1	19.44
6	Мўйноқ тумани	13	36,32	6	28,24	2	25,00	0	0,00	0	0,00	7	47,62	0	0,00	11	25.51	0	0.00	0	0.00
7	Тўрткўл тумани	15	29,81	2	36,11	2	25,00	0	0,00	0	0,00	13	35,26	0	0,00	6	26.85	4	22.22	3	25.93
8	Шуманай тумани	44	45,14	24	45,37	12	28,47	0	0,00	0	0,00	20	49,03	0	0,00	28	31.55	3	24.07	1	38.89
9	Қўнғирот тумани	57	38,89	27	33,54	7	24,21	0	0,00	0	0,00	33	52,10	0	0,00	31	33.60	16	18.92	0	0.00
10	Элликқала тумани	14	32,94	6	42,59	4	25,69	0	0,00	0	0,00	8	37,50	0	0,00	6	42.13	2	31.94	2	19.44
11	Бўзатов тумани	17	47,22	8	35,07	2	27,78	0	0,00	0	0,00	11	36,11	0	0,00	7	29.37	6	25.46	0	0.00
12	Кегейли тумани	79	39,03	38	30,26	7	30,95	0	0,00	0	0,00	49	42,86	0	0,00	48	31.66	14	20.83	2	36.11
13	Конликўл тумани	58	39,08	32	34,03	6	25,00	0	0,00	0	0,00	30	41,39	0	0,00	34	30.80	13	18.80	1	30.56
14	Қораўзак тумани	50	42,89	17	41,99	7	34,92	0	0,00	0	0,00	35	49,13	0	0,00	41	30,01	0	0,00	0	0,00
15	Тахтакўпир тумани	44	45,52	23	32,25	10	25,28	0	0,00	0	0,00	26	57,59	0	0,00	29	30,94	0	0,00	0	0,00
16	Нукус шаҳри	641	36,99	363	36,58	73	26,52	0	0,00	0	0,00	305	47,40	0	0.00	499	32.97	28	23.21	0	0.00
17	Тахиатош шаҳри	36	34,72	22	29,04	3	16,67	0	0,00	0	0,00	14	53,37	0	0.00	31	35.13	2	15.28	0	0.00

ЕТТИ УНДОШ — ЕТТИ ЖАВОҲИР

Taqriz

Луғатчилик – тилшуносликнинг асосий соҳаларидан. Луғатчилик билан боғлиқ назарий масалалар юзасидан ўзбек тилшунослигида талай ишлар амалга оширилган. Кўплаб бир тилли ва икки тилли таржима луғатлари тилшуносликда маълум бир қатлам ҳосил қилади. Лекин луғатчилигимиз тарихида тилимиздаги сўзларнинг келиб чиқиши (этимологияси)ни тушунтириб берадиган махсус луғат яратилмаган эди. Тилшуносларимиз сўнгги йилларда бу турдаги луғатни яратишга киришдилар. Бунинг самараси ўлароқ, 1997 йилда Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетининг профессорлари – Шавкат Раҳматуллаев, Миразиз Миртожиев ва доцент Муҳаммаджон Қодировларнинг «Ўзбек тилининг қисқа этимологик луғати» китоби 1-жилди чоп қилинган бўлиб, унда унли товуш билан бошланадиган 600 га яқин туркий сўзга этимологик талқин берилган эди.

Яқинда ушбу луғатнинг иккинчи жилди босмадан чиқди. Бу қисм ҳам Ш.Раҳматуллаев ва М. Қодировлар томонидан тузилган бўлиб, унда Б, В, Г,Д,Ж,З,Й каби ундош товушлар билан бошланадиган туркий сўзлар қамраб олинган. Жами 600 дан ортиқ сўзнинг келиб чиқиши баён қилинган. Зеро, бадиий ибора билан айтганда, етти ундош билан бошланувчи сўзлар жамланган луғатни етти жавоҳирга қиёслаш мумкин.

Луғатда дастлаб талқин этилаётган сўз келтирилиб, сўнгра, унинг маъноси изоҳланган. Маъно таърифидан кейин худди шу сўз қатнашган гап мисол келтирилган. Ниҳоят, сўзга этимологик талқин берилган. Сўз таркибида вақтлар ўтиши билан товуш ўзгаришлари юз берган бўлса, улар кўрсатилган. Агар сўз маъно жиҳатдан ўзгаришга учраган бўлса, бунинг нима сабабдан рўй берганлиги таъкидланган. Масалан, луғатда балиқ сўзи «ойқулоқлари билан нафас оладиган, сузгичли сув жонивори» маъносини ифодалашлиги айтилиб, далилловчи мисол сифатида унга «Бу йил балиқ ови эрта бошланади» гапи келтирилган. Кейин ушбу сўз этимологияси берилган. Бу сўз қадимги туркий тилдаги «намлик», «сув» маъносини англатган бал отига феъл ясовчи – и ҳамда от ясовчи — қ қўшимчасини қўшиш орқали ясалганлиги уқтирилиб, аслида у «сувда яшайдиган жонивор» маъносини билдириши қайд этилган.

Таъкидлаш жоизки, тилимиздаги сўзларнинг кўпчилиги тарихан ясама, яъни ўзак ва қўшимчадан таркиб топган. Кейинчалик даврлар оша уларнинг баъзилари туб сўз ҳолатига келиб қолган. Луғатда мана шундай сўзлардан денгиз, бўри, дудуқ, дўмба, жияк, жилға, дурагай, байрам, ёв, юлдуз, бузоқ, бигиз, жабдуқ, яйлов, бўғот, ялқов, бешик, дудоқ, дуккак, яёв, янтоқ, япроқ, елкан, йироқ, ёрлиқ, жиндак кабиларга атрофлича изоҳ берилган. Чунончи, муаллифларнинг ёзишича, денгиз сўзи қадимги туркий тилдаги «кенг кўл» маъносини билдирган тенг сўзига «кўп» маъносини ифодаловчи – из қўшимчасини қўшиш орқали ясалган. Кейинчалик сўз бошидаги «т» ундоши «д» ундошига алмашиши туфайли «тенгиз» «денгиз» шаклида ишлатилиб кетган. «Бўри» сўзи ўтмишда «кул ранг», «кўкимтир» маъносини англатган «бўр» сифатига -и қўшимчасининг қўшилишидан ҳосил қилинган. Бу ҳайвонга ном рангига кўра берилган.

Тил тараққиёти жараёнида айрим сўз бирикмалари, шунингдек, гапга тенг бирликлар бир сўзга айланиши мумкин. Масалан, «белбоғ» сўзи асли «бел» ва «боғ» отларининг эгалик қўшимчаси ёрдамида боғланган «бел боғи» бирикмасининг бир сўзга бирлашишидан ҳосил қилинган. Кейинчалик эгалик қўшимчаси талаффуз этилмай қўйган; «бел боғи», «белбоғ» кўринишини олган. Луғатда шу каби сўзлар ўзининг чиройли изоҳини топган. Китобдаги бешиктерватар, бешкўтарар, безбет, белкурак, бетгачопар, бешбармоқ, билагузук, бўйинтуруқ, гурскетди, жарқалдирғоч, япалоққуш, юмронқозиқ сингари сўзларга мухтасар этимологик таҳлил берилган.

Этимологик луғат яратиш – мураккаб иш. Муаллифлар бу ишни юзага чиқаришда кўплаб манбаларга мурожаат қилганлар. Хусусан, Маҳмуд Қошғарийнинг «Девону луғотит турк», Л.З. Будаговнинг «Туркий тиллар қиёсий луғати», А.К. Боровковнинг «Ўрта Осиё тафсири лексикаси», Э.В. Севортяннинг «Туркий тилларнинг этимологик луғати» ҳамда «Русча — ўзбекча», «Ўзбекча - русча луғат»лардан, «Ўзбек тилининг изоҳли луғати», «Ўзбек халқ шевалари луғати»дан ўринли фойдаланганлар.

Ўзбек тилининг этимологик луғатини тузиш ҳали поёнига етгани йўқ. Ҳозиргача унинг икки жилди нашр этилиб, ўқувчилар қўлига тегди. Биз муаллифларга луғатнинг навбатдаги қисмларини яратишда сабр-тоқат ва илмий муваффақиятлар тилаймиз.

Носиржон ОХУНОВ,
Муқимий номидаги Қўқон Давлат педагогика институти ўзбек тилшунослиги кафедрасининг доценти, филология фанлари номзоди

ЎҚИШНИНГ УҚИШ УСУЛИ

(Боши 1-бетда)

Ана шу усул ҳам боланинг луғатга бўлган қизиқишини оширади. Масалан: Ғани – бой, Шокир – шукур қилувчи, Ориф – билимдон, Расул – пайғамбар, элчи, Аброр – яхши кишилар, Ҳумоюн – бахтли, ёки Феруза – бахтиёр, Муаззам – буюк, Шарифа – муқаддас каби.

Ёки яна бир мисол: ҳозир барча дарсларда тест ўтказиш анъанага айланиб қолди. Ўқувчиларнинг луғатга бўлган қизиқишини оширишда айнан тест усулидан фойдаланиш ҳам яхши самаралар бериши, шубҳасиз. Шундай экан, вақти-вақти билан луғатга доир тестлар ўтказиб турилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Масалан, Ялавоч сўзининг маъноси берилган қаторни топинг:

А: совчи.
В: элчи.
С: қоровул.
Д: савдогар.
Е: даллол.

Тўғри, адабиёт дарсларининг барчасини луғат дарсига айлантириб бўлмайди, ёки бўлса-бўлмаса луғатларнинг маъносини ўқувчилардан сўрай бериш ҳам инсофдан эмас. Чунки ҳар бир дарс ёки мавзунинг ўз мақсад-вазифаси бўладики, ўқитувчи ана шу мақсад-вазифани амалга оширишдан манфаатдордир. Лекин такрор-такрор айтиш жоизки, мумтоз адабиётимиз асарлари матнини ўрганишда албатта, луғатлар қўл келади. Масалан, Даван, Табғач, Укуз, Яксарт, Мароканда, Шош каби қадимий сўзларни ўқувчи билмаса, ҳозирги Фарғона, Хитой, Амударё, Сирдарё, Самарқанд, Тошкент каби географик номларнинг аввалда қандай аталганидан бехабар қоладилар. Ёки кан, қаған, Билга, Элтариш, Тунюқуқ, Куни Сангун, алп, айғучи, йағи сингари сўзларнинг маъносини ҳам англамаса, албатта, матндаги воқеа-ҳодисаларнинг мазмунини тўла ва мукаммал ўзлаштира олмайди.

Қиссадан ҳисса шуки, мумтоз адабиётимизга доир нотаниш сўзларга нисбатан ўқувчиларда қизиқиш ҳосил қилиш ва луғатни ўқувчиларга астасекин изчиллик билан сингдириб боришни ҳаётнинг ўзи кун тартибига қўймоқда. Шу мақсадда айни вақтда китоб дўконларида хилма-хил луғатларнинг пайдо бўлаётганлиги ҳам бу фикрнинг тўғрилигини исботлаяпти.

Шундай экан, мазкур ишда собитқадамлик билан ишлаш зарурлиги тобора ойдинлашяпти. Энди қатъий ишонч билан амалий ишга ўтиш пайти келди.

Бобомурод МУҲАММАДИЕВ,
Тошлоқ туманидаги 1-иқтидорли болалар лицей-интернати ўқитувчиси

ҚАДИМ ЎЛЧОВ БИРЛИКЛАРИ

Нумератив сўзлар ўзининг узоқ тарихига эга. Ўлчов бирликлари мавжуд бўлмаган даврларда одамлар ўз эҳтиёжларидан келиб чиқиб бирор нарсанинг миқдорини ўлчашда улардан фойдаланганлар. Илгари инсон тана аъзолари ҳам ўлчов воситаси сифатида қўлланган. Бизгача етиб келган ёзма ёдгорликларда улар ўз ифодасини топган.

1918 йилда дунё метрик тизими жорий қилингунга қадар ўзбек тилида қуйидаги нумератив сўзлар бўлган: таноб, ботмон, пуд, қадоқ, чорак, қулоч, тутам, энли, қарич, қадам, манзил, йиғоч, газ, қуруқ, шаръи, йармоқ, танга, ашрафий, шоҳруҳий, ман. Ҳар хил қийматни ифодаловчи бу нумератив сўзлар қадимдан халқлар ўртасида ўлчов воситаси бўлиб хизмат қилган.

Метрик тизимнинг жорий қилиниши, жамият тараққиётининг ривожланиши натижасида юқоридаги нумератив тарихий сўзлар қаторига ўтди. Ҳозир нумератив сўзлар бадиий асарларда ўша давр руҳини беришда қўлланилиб келинмоқда. Афсуски, бугунги кун ўқувчилари эски ўзбек тилидаги нумератив сўзлар ҳақида кам маълумотга эга. Хўш, бунинг учун нима қилмоқ керак, деган ҳақли савол туғилиши табиий.

Бизнингча, нумератив сўзлар ҳақидаги маълумотни ўқувчиларга мактабдан бошлаб бермоқ керак. Чунки келажаги буюк давлатнинг фарзандлари ўтмишда қўлланилган нумератив сўзларни англамоғи ва улар бугунги кун талаби нуқтаи назардан ўз билимлари доирасида пухта ўзлаштирмоқликлари зарур.

Бас, шундай экан, ўқувчига она тили дарсларида сон туркумини ўргатиш жараёнида сон билан биргаликда қўлланувчи нумератив сўзлар ҳақида ҳам маълумот бериб бориш зарур.

Ўзбекистоннинг мустақил республика деб эълон қилиниши, шунингдек, ўзбек тилига давлат тили мақоминнинг берилиши ўзбек тилининг янада сайқал топиб ривожланишига кенг йўл очиб берди. Шу билан бирга ўзбек тилшунослиги зиммасига ҳал этилиши лозим бўлган улкан вазифалар ҳам юкланди. Шундай вазифалардан бири, бугунги кун талабига жавоб берадиган дарсликлар яратиш ишидир.

Ҳамма соҳада бўлгани каби ўзбек тилшунослигида ҳам бу соҳада ишлар бирмунча жонланди. Мактаб дарсликлари қайтадан тузилмоқда. Бу ишларнинг ҳаммаси ёш авлоднинг пухта ва мукаммал билим олишлари учун қилинаётган саъйи ҳаракатларнинг биридир.

Маълумки, 6-7-синфлар учун мўлжалланган она тили дарслигида сон туркуми ўтилади. Унда соннинг турлари, қўшма сонлар, жуфт ва такрор сонлар, сонларнинг отлашиши, бутун ва каср сонлар ҳақида маълумот берилган. Аммо сон билан қўлланувчи нумератив сўзлар ҳақида уларнинг қўлланиши, улар қайси даврларда қўлланилган, қандай қийматларга эга бўлган каби масалалар ҳақида маълумот йўқ. Агар бу хусусда мухтасар маълумот берилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Агар биз мактаб дарсликларида ўқувчига қисман бўлсада нумератив сўзлар ҳақида маълумот бериб борсак, улар Бобур, Навоий, Лутфий, Саккокий, Гадоий, Ҳофиз Хоразмий, Фурқат, Муқимий, Гулханий каби сиймолар асарларини ўқиш жараёнида бу сўзлар ҳақида анчагина билимга эга бўлган бўлур эдилар. Масалан, қадимдан узунликни ифодаловчи йиғоч сўзини олайлик. У тахминан 12 километрдан ортиқроқ масофани англатган. Бугунги кун ўқувчиси 1 километр, 1 метр, 1 сантиметр қанча эканлигини билади. Аммо мактаб дарслигида бадиий асарлардан келтирилган парчаларда йиғоч сўзига дуч келганида уни тушунмаслиги аниқ.

Танга сўзи ҳақида ҳам шуни айтиш мумкин. Бу сўз қадимдан нумератив вазифасини ўтаб келган. Танга сўзи бугунги кунда 15-20 тийин қийматни ифодалайди. Қадимда эса тангалар ҳар хил бўлган. Улар олтиндан, кумушдан ва мисдан ясалган. Натижада уларнинг савдо-сотиқдаги қиймати бир-биридан фарқ қилган. Танганинг қиймати унга кетган олтин, кумуш, мисга боғлиқ бўлган.

Бугунги кун ўқувчиси Навоий лирикасини кўздан кечираётганда қадам сўзига дуч келади. Агар ўқувчи қадам сўзи қадимда маълум ўлчов бирлиги сифатида қўлланишини билса, байт мазмунини қийналмасдан тушуниб олади:

Ҳамул ердин ўн икки
минг қадамдур,
Вале ҳар бир қадамда
юз надамдур.

Муқимий асарларини ўрганиш жараёнида ўқувчи чорак гуруч нумеративини билмаса, қуйидаги байт маъносини тушуна олмайди:

Қирқ чорак гуруч
олай дейман,
Яна тўйимга
етмагай дейман.

Бу каби мисолларни Махмурдан ҳам, Саккокий, Лутфий, Фурқат асарларидан ҳам, ҳатто Пиримқул Қодиров, Хайриддин Султонов, Мирмуҳсин каби замондош адиблар асарларидан ҳам келтириш мумкин.

Кўринадики, бу каби адиблар асарларида қўлланилган нумератив сўзларга ўқувчи классик асарларни ўрганиш жараёнида ҳам, бугунги кун ўзбек адиблари асарларини ўрганиш жараёнида ҳам дуч келиши табиий.

Агар ўқувчи 7-синфда сон билан бирга нумератив-лар ҳақида маълумотга эга бўлса, 9-10-синфларга ўтганларида, улуғ сиймолар асарларини ўрганиш жараёнида нумератив сўзларни бемалол қийналмасдан тушуниб, матнни таҳлил эта олади.

Қисқаси, мактаб дарсликларида, шунингдек, мактаб ўқувчилари учун мўлжалланган ўқув луғатларимизда нумератив сўзларга ҳам кенгроқ ўрин берилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Назокат ЖИЯНОВА,
ЎзРФА Тилшунослик институтининг илмий ходими

Taklif

ҚОБИЛЛИК ВА ҚАДИРЛИК

(Боши 1-бетда)

ТАЁҚНИНГ ИККИ УЧИ

Хотира ойинасида қайта аксланган ушбу ҳолатга эътибор беринг-а. Тарбияга икки хил ёндашув. Лекин иккаласи ҳам ҳақ. Иккаласини ҳам рад этиб бўлмайди. Бир мутахассис акамиздан мана шу жиҳатларни шарҳлаб беришни сўрадим. У ёқ-бу ёқни айлантирдию, тузук-қуруқ изоҳ беролмади. «Ўзимдан қўймасин» деб, китоб титкилашга тушдим. Пандномалар, Навоий бобомизнинг «Хамса»сини бир-бир варақлашга тушдим. Пандномалардан бирида шундай ёзилади: «Ҳар ким ахлоқ илмини билиб амал қилса, бу дунёда азиз, охиратда шарофатлик бўлур. Саховат, қобиллиқ, очиқ юзлик, тавозуъ, шафқат, мурувват, шижоу ғайрат — буларнинг барчаси яхши хулқлардандир. (Қори Низомуддин бин мулло Ҳасан «Илми ахлоқ»). Бошқасида эса қуйидаги байтни ўқидим:

Эй фарзанд, хушхулқлик — тариқати дил,

Шу хислат камолга етқургиси бил.

«Хамса»даги «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»да ҳам «Садди Искандарий», «Сабъаи сайёр» ҳикоятларида ҳам қаҳрамонлар бутун яхши хулқлар билан бирга, жасур, шижоатли қилиб тасвирланади. Агар бу хислатлардан бири етишмаса, комилликка эришиб бўлмайди, деган фикр уқтирилади, бу асарларда.

Мутолаа жараёнида қизиқ бир ҳолатни илғаб қолдим. Негадир кейинги даврларда комилликка етишишнинг муҳим унсурларидан бири бўлмиш шижоат, ғайрат кун тартибидан тушиб қолди.

Қобиллик (барча яхши хулқлар) ва қодирлик (ғайрат, шижоат, иқтидор, салоҳият) — таёқнинг икки учи. Бир учли таёқ-ақлга сиғмас нарса. Лекин нега шу ақлга сиғмас нарса тарбиянинг бош мезонига айланиб қолди? Бундан ким манфаатдор эди?

ШЎРОНИНГ ЯНА БИР ШЎРИШИ

Мустамлакачи ҳеч қачон мустамлака элнинг гуллаб-яшнашини истамайди. Айниқса, унинг ақлий салоҳиятини. Кичик сарлавҳани «Шўронинг яна бир шўриши» деб номладиму яна ўйлаб қолдим. Аслида, манзилни узоқроқдан, Чоризм босқинидан белгилаш дуруст бўлади. Шундан бошлаб рус мустабидлари муте, мустақил фикрдан мосуво, мўмин-қобил миллатни урчитиш пайига тушишди. Пичоқнинг сопи ҳам ўзидан чиқди. Шарқнинг ахлоққа оид дурдоналари заминида ўз мақсадлари учун хизмат қилувчи тарбия воситаларини ўйлаб топишди. Шўро замонида эса бу яна бир поғона юқори кўтарилди. Миллатнинг ғурурини уйғотувчи барча нарсалар қатағон қилина бошланди. Амир Темур "қонхўр"га айланди. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг "босқинчи" шоҳлиги пеш қилинди. Авлодлар ўз аждодларидан ётлаштирилди...

Охир-оқибат шу бўлдики, ўзбек деганда, ўзгалар кўз олдига муте , ўз ҳақини танимайдиган, бўш-баёв миллат келадиган бўлиб қолди.

Лекин улар бир нарсада ғалатликка йўл қўйишди. Фикрни, боринг, ана қонни ҳам ҳар куйга солиш мумкин. Бироқ, миллат ўзлигининг суяк суришини тўхтатиб бўлмайди.

МАЪНАВИЙ КУЧ

Президентимиз таъкидлаганларидек, мустақил юртга эркин фикрловчи, ҳар томонлама етук ёшлар керак. «Таълим тўғрисида»ги Қонун, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»нинг нишаби шунга қаратилган. Бунинг амалга ошуви учун таълим-тарбия технологиясини ҳам ўзгартириш лозим бўлади.

Энди муаллим ўқувчини партада мук тушиб ўтиришга эмас, балки ўйлашга, ҳаракат қилишга ундаши керак.

Ўқувчи ҳам ўқитувчига тобе эмаслиги, мустақиллигини сезсин. Шу тахлит унда қодирлик ҳисси пайдо бўлади. Бу ҳис эса ҳар қандай тўсиқларни енгиб ўтишга илҳомлантирувчи маънавий кучдир...

P.S. Дарвоқе, сиз ўйлаб қолишингиз мумкин: «Боланинг эркинлиги унинг андишасиз бўлишига олиб келмасмикин?» Йўқ. Чунки, хуш одоб бизнинг қонимизда бор. У эса албатта суяк суради.

Асқар ШОКИР

Яқинда Бекобод туманидаги 31-ўрта мактабнинг тумандаги 10-МКК қурувчилари томонидан бунёд этилган 620-ўринли янги биноси қурилиб фойдаланишга топширилди.

Мактабда кўплаб ўз касбининг усталари ишлашади ва уларнинг фаолятларидан ўқувчилар ҳам уларнинг ота-оналари ҳам мамнун.

Суратларда: Янги мактаб биносининг тантанали очилиш маросими. Бошланғич синф ўқитувчиси Равшаной Эсонова ва тил-адабиёт ўқитувчиси Шоҳида Содиқова шогирдлари билан.

Д. АҲМАД олган суратлар.

Bolalar bog'chalarida

«БИНАФША» ДА БИР СОАТ

Боғча — болани камол топтиришнинг илк бўсағаси. Шу маънода боғчадаги таълим-тарбия нечоғли масъулиятли эканлиги шубҳасиз. Бинобарин, бу ердаги ҳар бир ёндашув, ҳар бир қадам келажакда ўчмас из қолдиради.

Ана шундай ўй-хаёллар билан Тошкент шаҳридаги 314-«Бинафша» болалар боғчасига бордик. Худди шу куни «Ҳосил байрами» («Меҳржон») ўтказилаётган экан. Дарвозадан киришимиз билан пианинода чалинаётган куй, жажжи кичкинтойларнинг қувноқ овозлари қалбимизни нурли туйғуларга тўлдирди.

«Олдик кўп ҳосил,
Ўрик, олма, нок
Шакардек асал
Узум қилди ток».

Эҳ, болалик! Олмазор боғлар, узумзорлар ичра ўтган болалик онларимни эслайман-у мана шу шаҳар болалари тоқнинг нима эканини билармикан, деган савол билан боғча мудираси Ҳайи- тгул Шамсуддиновани суҳбатга чорлайман.

—Тўғри, кўп қаватли уйларда яшайдиган «дом» болалари табиат билан яқиндан ошно бўлмаганликлари туфайли мевали дарахтларнинг фарқини ажрата олмайдилар. Шу боис тарбиячиларимиз улар учун махсус машғулотлар ўтадилар. Бундай пайтда дарахтларнинг барглари жуда қўл келади.

— Кўпинча эрта тонгда боғча остонасидан кириб бораётган болаларнинг «боғчада қолмайман» деб тихирлик қилаётганини кўрамиз. Баъзан эса «бугун фалончи опангнинг навбати-ку! Уни яхши кўрасан, у сени уришмайди, хафа қилмайди» деб юпатаётган оналарни кўриб «Нима учун бола боғчага боришни ҳоҳламайди? Ахир боғчада ҳамма шароит муҳайё бўлса?» деб ўйлайман. Бу борада фикрингиз қандай?

— Бола, аввало, алоҳида эътиборни талаб қилади. Кейин уйда у керагидан ортиқ эркин бўлади. Боғчада эса қатъий тартиб бор. Ўйин ҳам, ухлаш ва овқатланиш ҳам ўз вақтида. Бола ана шу тартибни ёқтирмайди. Ахир, у бола-да. Яна мураббийнинг ширин сўз бўлиши ҳаммасидан муҳим бўлса керак. Чунки, ширин тил, яхши муомала билан ҳар қандай ўжар болани ҳам ўзига эл қилиш мумкин. Мурғак қалбни бекорга ғунчага қиёсламайдилар. Сабаби, бу ғунчада — очиладиган гулда намоён бўладиган ҳамма хислатлар мавжуд. Унинг чаман бўлиб очилиши кўп жиҳатдан боғбоннинг парваришига ва меҳр-муҳаббатига боғлиқ.

— Боғчада маданиятли, қобилиятли, дилбанд кўнглига йўл топа оладиган инсонларгина тарбиячилик қилишлари лозим деб ҳисоблайман, — деди тарбиячи Сурайё Тожиева. — Мураббий ҳар соҳадан хабардор бўлсагина жажжиларни ўз ортидан эргаштира олади. Боғчамизда ўз касбини жонқадар севувчи Вазира Раҳмонова, Эльмира Содиқова, Ольга Маринкова сингари тарбиячилар шулар жумласидандир.

Кичкинтойларнинг ҳар томонлама ўсиб ривожланишларига эришиш бугунги кунда ҳар бир боғча ходимаси олдидаги ягона вазифадир. Бу вазифани сидқидилдан амалга оширилаётганини болаларнинг соғ-саломат чеҳраларидан, тетик ва бийронлигидан, оналарнинг кўнгли хотиржамлигидан ҳам билса бўлади.

Боғчадан кетаётганимизда кичкинтойлар навбатдаги машғулотни бошлаб юборишганди. Қулоқларимиз остида эса Ҳайитгул опанинг «Ҳеч ким ишга шунчаки келиб кетиши билан боғча тарбиячиси бўлолмайди. Бу ерда жон куйдириб астойдил ишлашинг, баъзан болаларга қўшилиб ўзинг ҳам бола бўлиб кетишни эплашинг зарур. Муҳими, болаларни юракдан сева олсанг бас...» деган сўзлари жаранглади.

М.НАБИЕВА

Sog'lom avlod uchun

ШИФОКОР — ШАРИФ ШАХС

2-Тошкент тиббиёт институти анатомия кафедрасида бўлғуси шифокорларга Гулчеҳра Тастанова исмли ажойиб аёл дарс беради. Талабалар қалбига шифокорликнинг машаққати-ю қувончларини сингдиради. У киши билан суҳбатда бўлган киши унинг ўз касби билимдони, фидойиси эканлигини англайди.

— Гулчеҳра опа, сиз шу даргоҳни битирган экансиз. Нега кишилар дардига малҳам бўлгувчи шифокорлик касбида ишламай ўқитувчи бўлиб қолдингиз?

— Мен шифокорлик қилишим ҳам мумкин эди, лекин, биласизми, ўзим билган, ўрганган нарсаларни бошқаларга ҳам ўргатсам, улар келгусида беморлар дардига малҳам бўлиб, устозингга балли деган дуоларни олса менга яхши эмасми, деб ўйладим. Кейин илмий иш билан шуғуллансам, элу юртга фойдаси тегадиган кашфиёт яратсам деган ниятда анатомия кафедрасида аспирант бўлиб қолдим.

— Демак, сиз илмий иш билан ҳам шуғулланаётган экансиз?

— Албатта. Илмий ишим мавзуси — «Меъда қон томир ва тўқимасига пестицитлар таъсири». Бугунги кунда экология инсониятнинг оғриқ нуқталаридан бири бўлиб турибди. Ўзбекистонда ҳам бу масала ҳар бир кишини ўйлантирмоқда. Менинг бу ишим бевосита экологияга ҳам боғлиқ бўлиб, келгусида минглаб беморлар дардига даво бўлса ажаб эмас.

— Сиз талабаларга устозсиз. Сизнинг устозларингиз кимлар?

— Бу даргоҳда ҳамма устоз, ҳамма шогирд. Лекин бир кишининг хизматларини алоҳида айтиб ўтишим зарур. Бу киши Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тиббиёт ходими, Беруний мукофоти совриндори, профессор Н.Аҳмедовдир. У киши менинг илмий ишимга раҳбарлик қилиш билан бирга, талабаликдаги илмий изланишларимга ҳам катта ёрдам берганлар. Яна М.Миршароповнинг ҳам менга устозлик маскади бор.

— Гулчеҳра опа, яқинда «Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш Давлат дастури» ишлаб чиқилди. Шу билан бирга ойнаи жаҳон орқали Президентимизнинг тиббиёт ходимлари билан мулоқоти бўлиб ўтди. Ушбу дастур ва мулоқотга муносабатингиз?

— Бу дастур аллақачон ишлаб чиқилиши керак эди. Чунки ўз манфаатидан бошқа нарсани ўйламайдиган, инсон тақдири ҳақида қайғурмайдиган шифокорлар кўпайиб кетган эди. Дастур энди биздан ҳам кўп нарсаларни талаб қилади. «Таълим тўғрисида»ги Қонун ҳамда «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» билан уйғунликда бу дастур ҳам бизнинг дастурилмалимиз бўлади. Ҳар сафар дарс тайёрламай келган ёки юзаки ўқиётган талабаларга бир гапни кўп такрорлайман. « Майли, бугун дарс тайёрламай кел. Ўқимагин, лекин бир нарсани унутма, эртага сенинг ёнингга тирик инсон келади. У кимнидир севимли кишиси, боласи, отаси, онаси бўлар. У сендан умидвор бўлиб келади. Унинг орқасида қолаётганларнинг олдида юзинг ёруғ бўлиши учун, бугун ўйлаб кўр. Яхшилаб билиб ол. Уларнинг олдида юзинг шувут бўлмайдими, бошинг хам бўлмайдими? » Шу сўзларни эшитган ҳар қандай ақлли талаба, албатта, илмга интилади, изланади.

Гулчеҳра опа билан яна кўп мавзуларда суҳбатлашдик. Унинг ўз ишига бўлган муҳаббатини, меҳрини кўриб киши ҳавас қилади. Оиласи ҳам ҳавас қилгудек. Турмуш ўртоғи муҳандис, жажжигина қизчалари ҳам соғлом камол топмоқда. Демак, ўз ишига садоқатли муаллимлар бор экан, тиббиёт соҳасида яхши мутахассислар чиқишига умид қилсак бўлади.

Шарифа МАДРАҲИМОВА

1999 yil — Ayollar yili

ИЗН БЕР, ПОЙИНГНИ ТАВОФ АЙЛАЙИН

Аёл! Қўллари дуога очиқ, кумушдек оппоқ сочлари бирам ярашиқли нуроний сиймо; ўктам, эркин фикрли, теран тафаккурли катта жамоага бош опахон; кенг ҳовлининг кўркам келини , тонг ёришмай туриб қўлида супурги иболи келинчак; қўғирчоғини бутун борлиғи билан ачомлаб аллалаётган тили чучук қизалоқ. Ўқитувчи, ҳамшира, фаррош, соғувчи, тадбиркор - кўз ўнгимизда таниш чеҳралар намоён бўлади.

Ҳаётнинг биргина гўзаллиги эмас, борлиги, мангулигига шу зот даҳлдор. Бунёдкор, ижодкор АЁЛ. У — Тўмарис, душманни доғда қолдирган. У - Тигинабегим Моҳ, Амир Темурни дунёга келтирган. У — Моҳларойим, Умархоннинг завжи ҳалоли, шеърият гулшанининг гули, У Моҳимдир, Бобур дилидаги Ватан соғинчи яраларига малҳам бўлолган. Мумтозмаҳалбегим, у Шоҳжаҳонга садоқат кўрсатган, Зулфия, Турсуной, Дилбар, Ойдин, Гулчеҳра, Бахшанда, Ибодатлар у. Уйим-жойим деб, элим-юртим деб елиб-югуриб толмайдиган, азизам Сиз, эъзозам СИЗ. Истиқлолнинг ифорли насимлари чеккангизга гул тақмиш. Иқболингиз кулгани шу. Халқпарвар юртбошимиз бу йилни «Аёллар йили» деб атаб Сизнинг нақадар мўътабарлигингизни яна бир карра эътироф этдилар.

Сизнинг бахтингиз юрт тинчлиги, фарзандлар камоли, мард жуфти ҳалолингиз қўллаб-қувватлаши билан аслида.

Субҳидам уйғониб жойнамоз устида шукрона айтасиз. Фаровон турмуш, тўкин дастурхон. Оқилу одил фарзандлар, меҳр-оқибатли қўшнилар, яхши-ёмон кунингизга шерик маҳаллангиз бор. Келинингиз қўлида Қуръон кўрдингиз. Ўғлингиз суҳбати илму урфондан. Жажжи набираларингиздан бири боғча опа бўлиб қўғирчоғини тергаяпти, бошқаси ёғочдан ясаб олган самолётига мафтун. Пок ниятлар, қиш қоридек оппоқ орзулар , нурли тонг муборак бўлсин! Оллоҳнинг инъомисиз. Аёллик муборак! Жаннат фариштаси, жонлар риштаси пайғамбар сиғинган волидаи муҳтарама изн бер, пойингни тавоф айлайин. Маърака, тўйми у , маъруза, шеърми номинг жой олади ҳар битта сўзда. Достонлар эзамиз китоблар томтом. Барибир кам. Таърифингга тил, дил, қалам ожиздир жаннатмакон юртимнинг жаннатий Аёллари. СИЗГА аталган йил муборак!

Моҳира ШАКАРОВА,
«Бухоро муаллими»нинг мухбири

ЮРТ ФАХРИ

Мен хаётдан нолимайман, нолиганлар ўзгалар.
Тўрт тарафга ўзни уриб, хориганлар ўзгалар.
Бахтиёрман, бахтга ёрман — агар келиб кўрсалар,
Истиқболи порлоқ юртга хизматдамдан сўрсалар.

Фахрлансам арзийдиган кўркам бор, маконим бор,
Хумо қуши парвоз қилган мусаффо осмоним бор.
Жаҳон бизни танимоқда, сабрим бор, бардошим бор,
Бахтимизни ўйлайдиган юртим бор, юртбошим бор.

Она юртим омон бўлса, сарғаймагай юзимиз,
Юртни обод қилувчи ёшлар бизнинг ўзимиз.
Хизматингда бўлай доим сен биз учун танда жон,
Садқанг бўлай мустақил юрт — Ўзбекистон, онажон.

Ойширин ШОДИЕВА,
Каттақўрғон туманидаги 10-мактаб ўқитувчиси

МУҚИМИЙ

Бунда шоир ўтмиш хаётдан зада,
Турар қоқ ер узра тўшалган палос.
Базўр ижарага олган хужрада
Зурёдига не ҳам қоларди мерос.

Токчада баёзлар ва қозиқда тўн,
Сандалу бўз тўшак,
дарз кетган лаган...
Муқимий бир чоғлар дилгир ва дилхун
Шу ғариб ҳужрада маҳзун яшаган.

Бисоти бир дарвиш бисотича йўқ...
Довотда сиёҳи қуриби эссиз.
Шу оддий жиҳозлар эзгу ва қутлуғ
Биз учун энг тансиқ ёдгорлик бу кез.

На ноёб безаклар, на камёб бисот
Бу ҳужрада турмас бўлиб заҳира.
Бу ерда барқ урар шеърга эътиқод,
Шундан одам изи узилмас сира.

Сотволди СОДИҚОВ,
Қува шаҳридаги 2-мактаб ўқитувчиси

Ko'ngil bitiklari

ЕТАЖАКМАН, АЛБАТТА!

Мактаб бағрингда балқиб,
Илм ўргандим китобдан.
Қандай қувноқ бу ёшлик,
Бахтим порлоқ офтобдан.

Дилда мўлдир орзулар,
Қувончларга тўламан.
Улуғбек, Берунийдек,
Зўр донишманд бўламан.

Бугунча ўқувчиман,
Эртага учувчиман.
Бобом Темурдек албат
Зафарлар қучувчиман.

Ватанга хизмат қилиш
Асл муқаддас бурчим.
Халқимга бахшидадир
Тандаги бутун кучим.

Эркин замон, хур ёшлик,
Бўлажакман тез катта.
Дилдаги орзуларга
Етажакман, албатта!

Фахриддин ЭРНАЗАРОВ,
Нурота туманидаги 20-мактаб ўқитувчиси

Қишда баҳор нафаси

ХУДО БЕРСА...

Шаҳарда ўқийдиган талаба йигит алоқа бўлимига келиб, қишлоқдаги отасига «Ота, бироз пул юборинг!» деб телеграмма ёзаётса, «Болам, менга қаранг?» — дея елкасидан биров туртди. Талаба йигит орқасига қараса, оқ соқолли нуроний бир чол турарди. У йигитга қараб:

— Болам! Кўзимга хира кўринаяпти. Мана шу лотореяни кўриб бергин, тунов куни нафақамга қўшиб беришувди, — деб-ди.

— Хўп бўлади, отахон, кўриб берай, — деб талаба деворга илиб қўйилган лоторея ютуқлари жадвалига кўз югуртиради. Бир пайт ёнида нос отиб ўтирган чолга кўз қирини солиб, хаёлга берилади: «Насибасига «Волга» ютганини бирданига айтсам, юраги ёрилиб, қулаб, бир балога қоларман. Ундан кўра секин-аста, гапни чўзиброқ, бир пастдан сўнг айтиб кўрсаммикин?»

Ва деди:

— Ота! Агарда бахтингиз чопиб, «Волга» машинасини ютсангиз, нима қилган бўлардингиз?

Шунда чол:

— Э, болам, оғзингга мой, лекин кампир икковимиз машинани нима қилардик, ундан кўра ярим пулини олсак ҳам етарди, — деб жавоб берибди.

— Бу нима деганингиз? Ярим пули дейсизми? Қолган ярмини нима қиласиз? — дея яна такрор сўрабди йигит. Шунда қария:

— Худо берса, қолган ярмини қўлингнинг енгиллиги учун, сенинг ўзинггаёқ берардим, — дебди. Ўша пайт талаба нима бўлганини билмасдан, қўлидаги лотореяни ушлаган ҳолда йиқилиб тушибди.

Нур АЛИ

Sport maydonchasi

КАТТА СИНОВ

Голландияда шоҳмот бўйича анъанавий йирик халқаро турнир бошланди.

Дунёнинг кучли шатранж усталари таклиф этиладиган бу мусобақа иштирокчилари сафида юртдошимиз Осиё чемпиони Рустам Қосимжонов ҳам бор.

ЮТУҚ КИМ ТОМОНДА?

ФИФА президенти Йозеф Блаттер таклиф этган футбол бўйича жаҳон чемпионатини ҳар 2 йилда ўтказиш истаги дунё бўйича катта шов-шувга сабаб бўлди. Футбол «катталар»и иккига (қаршилар ва тарафдорлар) бўлиниб олишиб тортишувни қизитиб юборди.

КИЧИК ФУТБОЛНИНГ КАТТА МАҚСАДЛАРИ

Тошкент, Қарши ва Жиззах шаҳарларида мини- футбол бўйича Ўзбекистон 3- чемпионатининг 2- тур ўйинлари бўлиб ўтди. Бахслар давомида мутахассислар шу йил март ойида Малайзияда ўтказиладиган Осиё чемпионатида қатнашадиган жамоамиз таркибига ойдинлик киритиб олишди.

«ҚИРОЛ» ЖАНГГА КИРИШДИ

Икки ярим йилдан буён иши юришмай келаётган профессионал бокс «қирол»и Майк Тайсоннинг ҳам ниҳоят « яшил чироғи ёнди». Унга дастлабки рақиби Франс Ботони «янчиб», 10 миллион доллар (АҚШ) ишлаб олишига 15 минут вақт (жанг 5-раундда рақибнинг накаути билан тугади) кифоя қилди.

КЕТИШ

АҚШнинг барча даврлар учун энг буюк баскетболчиси Майкл Жордон баскетбол билан хайрлашмоқчи. Унинг бу ниятини эшитган мухлису мутахассислар бу воқеа МБА тарихида энг катта йўқотиш бўлади, дея айтишмоқда.

QUTLOV

Ҳурматли дадажонимиз Норқул Жабборов!

Сизни 55 ёшга тўлганингиз билан чин қалбимиздан табриклаймиз. Ёш авлодни билимдон, комил инсон қилиб тарбиялашдек эзгу ишингизда муваффақиятлар тилаймиз.

Рафиқангиз Норбиби, фарзандларингиз Муқаддас, Равшан, Муҳаббат, Рустам, Рашид, Раҳмон, Матлуба, Мавжуда.

Maktab kutubxonasiga

ФОЙДАЛИ ҚЎЛЛАНМА

Мамлакатимиз ҳаётида жисмоний маданият ва спорт чуқур сингиб бормоқда. Бунга Президентимиз И. А. Каримов ташаббуси билан 1992 йил феврапь ойида Республика Олий Мажлисида «Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилиниши ҳамда 1992 йил 21 январида Ўзбекистон Миллий Олимпия қўмитасининг тузилиши муҳим туртки вазифасини ўтади. Давлатимиз спортчиларининг Осиё ва дунё миқёсидаги нуфузли мусобақаларда муваффақиятларга эришиб, ватанимиз довруғини дунёга таратишга имконият яратилди.

Шу билан биргаликда жисмоний маданият халқимиз саломатлигини мустаҳкамлашда, меҳнат унумдорлигини оширишда, ёшларимизнинг жисмонан соғлом бўлиб вояга етишларида асосий омилдир.

Кейинги йилларда бу соҳанинг назарий муаммоларини ҳал этиш, малакали мутахассислар тайёрлаш борасида талайгина ишлар амалга оширилди. Айниқса, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилгандан кейин жисмоний маданият ва спорт бўйича зарур илмий-оммабоп адабиётлар кўплаб чоп этилмоқда.

Яқинда яна бир китоб, «Жисмоний маданият ва спорт атамаларининг русча-ўзбекча луғати» нашрдан чиқди. Бу китобнинг чоп этилишида Самарқанд Давлат университетининг Жисмоний тарбия факультети доценти Х.Рафиевнинг хизматлари катта бўлди. Китоб мактаб, лицей, коллеж ва олий ўқув юртлари талабалари учун жисмоний тарбия назарияси фанидан муҳим қўлланма бўлиши мумкин.

Биз ўйлаймизки, китоб эндигина спортга қадам қўяётган ёшларга ҳам кўмак бера олади.

Ш. МАҲМАТМУРОДОВ,
Самарқанд Давлат университетининг педагогика факультети декани,
М. АҲМЕДОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устози

Shu desangiz...

МИРЗО ҒОЛИБ

Турмуш ўртоғим - ўқитувчи. Ҳамкасабам, курсдошим, кўмакдошим. Турмуш қурмасимиздан бир-биримизни авайлашга келишиб олганмиз.

Дейлик, оилавий муаммолар ҳақида энг қулай чоғда, ойда бир марта маслаҳатлашамиз. Қолган пайтларда, нимаки камчилик бўлса, битта варақчага ёзиб қўяди. Мен ўшанга қараб тадоригимни кўраман.

Бизнинг энг яхши тадбиримиздан бири, латифа. Ҳафтада тўртта яхши латифа топиб, бир-биримизга илинамиз. Ким кўп кулдирса, бозор харажатлари зиммасидан соқит қилинади.

Имкони борича ютишга, ғолиб бўлишга ҳаракат қиламан. Биласиз, эркакларнинг йиғилиб туриши бор. Чойхона-пойхона дегандай. Баъзан эриб кетиб, меъёридан ортиқ сарфлаб юборамиз. Ойликда баланд-паст жойларни тўлдириш керак. Демак, оилавий латифалар танловида ютқазишим, чўнтакнинг исёнига сабаб бўлиши тайин. Шунинг учун хотинимнинг аҳволидан бохабар бўлиб тураман. Шанба куни бирон юмуш билан кўчага чиқиб кетганида сумкачасидан ён дафтарчасини оламан. Топган латифаларига бир кўз ташлаб қўяман. Куладиган жойи бўлса кулиб, юракни бўшатволаман. Қарабсизки, ҳосил ўртага ташланганда, гапни бошлаши билан:

- Ҳа, буми, эшитгандим, - деб хотиржам ўтираверaман.

Умрингни бергур хотиним яхши ўқитувчи бўлиш билан бирга қўли гул чевар. Шунинг учун менинг топган ҳангомаларимдан мириқиб кулади. Сўнгра енгилганини тан олиб, оилавий харажатга пул ажратади.

Мана, навбатдаги ой ҳам яқинлашиб қолди, хотинимга совға сифатида учта ҳангома ҳозирлаб қўйганман. Агар, хотинимга айтиб қўймасангиз сиз билан баҳам кўришим мумкин.

- Бир йигит шаҳарда ўқиб юриб, ўзининг кўнглига маъқул, исми-жисмига монанд Гўзалхон аталмиш пари-пайкарга уйланибди. Тўйлари бўлиб ўтгандан кейин аҳилликда яшай бошлабдилар. Йигитнинг уйидагилар ипак қурти боқар экан. Бир куни:

- Гўзалхон, - деб чақирибди.

- Лаббай, Мамасоли ака!

- Ипак қуртларини суғориб қўйинг!

- Хўп бўлади. Қандай қилиб суғораман?

- Челакда сувни олиб кирасиз. Қуртнинг шундай бўйнидан ушлайсизда, челакка бошини олиб борасиз. Ипак қурти сувдан бир симиради. Сўнгра қайтиб, жойига қўйиб юборасиз.

Келинчак, бир пақир сувни кўтариб, қуртхонага кириб кетибди.

Шунда қайнонаси қотиб-қотиб кулиб:

- Умрида эрини шунчалик ҳурмат қиладиган келинни биринчи кўришим. Балли, ўғлим, - дея, боши осмонга етганини билдирибди. - Бутун қишлоқни қидирсанг ҳам ипак қуртини суғорадиган қизни тополмасдинг.

Қалай, зўрми? Агар ютиб чиқишимга ишонмасангиз, яхши ҳангомаларингиз бўлса, зиқналик қилманг. А, лаббай! Бу сафар ҳам ғолиблик шоҳсупасига кўтарилсак, битта байрамона ош биздан.

Абдураҳмон ЖЎРА

Employment Opportunity

United States Peace Corps in Uzbekistan is seeking applications from qualified persons for a full time position in the Tashkent office serving as an Assistant Language/Cross-Cultural Coordinator. The person applying will be required to perform a full range of functions including but not limited to programmatic, administrative, training, and volunteer support activities involved in the overall management of the Peace Corps/Uzbekistan Language and Cross-Cultural program. Other responsibilities involve developing language materials (Uzbek/Russian/English), and facilitating training sessions. Job requires travel and, during special training events, employee may have to relocate to the training site. We are looking for someone open to new ideas and creative.

Education:	Equivalent to a U. S. Bachelor's degree in Education
Prior Work Experience:	3 year experience in classroom teaching (preferably in language instruction)
Language skills:	Fluency in English, Uzbek, and Russian
Knowledge:	Teaching methodology, Development of lesson plans and materials, Western Culture, Cultures of Uzbekistan.
Skills and Abilities:	Organizational and coordination skills, Basic computer literacy and skills, editing.

The successful applicant should be ready to start work in early March 1999.
HOW TO APPLY: Interested applicants should submit resumes/CV's to Peace Corps Reception Desk no later than Close of Business, February 12th, 1999.
If you have questions, Peace Corps phone numbers are 54-92-96, 54-96-60, or 54-94-84. Fax 54-98-50.
SELECTION PROCESS: After an initial application screening, the best qualified applicants will be invited to an evaluation process which will include an oral interview and submission of writing samples.

Bilasizmi?

ИЛМИЙ АТАМАЛАР ТАРИХИДАН

Берунит, авиценнит, вернадит сингари кимёвий элемент ва минералларни билдирувчи сўзларнинг жаҳонга машҳур олимлардан Беруний, Абу Али ибн Сино, Вернадский номлари билан боғлиқлиги, кўпчиликка яхши аён. Гаусс, ампер, кулон, вольт, ватт, ньютон каби ўлчов бирликлари ҳам аслида олимлар номидан олинган.

Ўлчов асбобларини созлайдиган қурилма бўлмиш верньер сўзи француз олими Верньеннинг номидан келиб чиққанлигини ҳам айтиб ўтиш керак. Шунингдек, дастлаб ҳосил қилинган пластмассалардан бакелт АҚШга бориб ишлаган швед химиги Бакеланднинг, тоғ жинси доломит француз геологи Г.де Доломьёнинг, заҳарловчи модда люизит уни биринчи бўлиб кимёвий йўл билан ажрата олган Льюиснинг номи билан боғлиқдир.

Фанда ёпишқоқлик бирлигини ифодаловчи стокс ва пуауз иборалари бор. Шулардан биринчиси инглиз олими Стокснинг исмидан, иккинчиси эса француз физиги Паузейль номидан олинган.

Илмда фарада ҳамда фарадей деган атамалар ҳам борки, уларнинг ҳар иккиси инглиз физиги М. Фарадейга мансуб. Ғоят кичик узунлик бирлиги саналмиш ангстрём (сантиметрнинг юз миллиондан бир улуши) швециялик физик олим Ангстрёмнинг номи билан боғлиқ.

Телефонни яратган ихтирочилардан бири америкалик А. Белл шаънига овоз бирлигини англатувчи бел атамаси, Пареше шаҳрида илмий тадқиқотлар олиб борган ва физиканинг Квант статистикаси соҳасини яратишда фаол иштирок эттан ҳинд олими Бозе шарафига эса, квант статистикаси бирлигини ифодаловчи бозон атамаси қабул қилинган.

Пастерлаш (микробларни ўлдириб, озиқ-овқат маҳсулотларини бузилишидан сақлаш) усули қутуришга қарши дорини биринчи бўлиб топган машҳур олим Л. Пастернинг номидан олинганлигини эслатиб ўтиш жоиздир.

Патефон (французларнинг граммофон ишлаб чиқарган Пате фирмаси номи билан юнонча фон, яъни овоз сўзининг қўшилишидан ҳосил бўлган), ватман (чизмакашликда ишлатиладиган олий навли қоғоз; дастлаб бундай қоғозларни ишлаб чиқариш Ватман деган бойнинг фабрикасида йўлга қўйилган эди) каби сўзларнинг асл манбаи эса, ҳозир унутиладиган даражага келиб қолган.

Эндиликда одамлар исми билан боғлиқ илмий атамалар рўйхати тобора кенгайиб бормоқда.

А. АЛИЕВ тайёрлади.

Xullas...

Ё, АЛҲАЗАР!

Франциянинг Гренобл шаҳрида истиқомат қилувчи Мишел Лотито темир ва шишаларнинг ашаддий ишқибозидир. Бу одам 9 ёшида илк маротаба шиша ва темир чайнаб ютган.«Бўлмаган гап» дейишингиз мумкин, лекин бу ҳақиқат.

Одамлар ҳайрон: нима бало унинг ошқозони тегирмонга айланганми? Унинг бир кунлик таомномаси 900 грамм темир ва шишадан иборат. 1996 йилдан бери у жами 10 та велосипед, 7 та телевизорни пақкос туширган.

Венесуэла пойтахти саналмиш Каракас шаҳрида гувоҳларнинг кўз олдида ебтўймас Мишел «Сессна» деб аталувчи енгил самолётни... қисмларга бўлиб еб ташлади.

Тавба! Темир-терсакни овқат сифатида танаввул қилишнинг қандай зарурати бор экан-а? Умуман, унинг ошқозони соғмикан?

МИС БИЛАКУЗУК ТАҚИНГ

Тақинчоқлар – аёл кўрки ва айни пайтда шифобахш хусусиятларга ҳам эга. Тилла буюмлар, айниқса, асаб ва юрак фаолиятига ижобий таъсир этиши аниқ.

Оддийгина мис билакузукнинг аёл саломатлиги билан боғлиқ жиҳати ҳам бор экан. Оз миқдордаги электр зарядига эга бўлган билакузук тери устидаги электр заряди билан таъсирланиб, реакцияга киришади. Шунда терининг ўша жойида яшил излар пайдо бўлади. Бу излар аёл руҳиятидаги чарчоқ ёки қандайдир ғам-қайғудан нишона. Демак, билакузук аёл дардини олади. Шунинг учун тилла буюм сотиб олишга қурбингиз етмаса, мис билакузук тақиб юринг!

СЎҚҚАБОШЛИК АФЗАЛ ШЕКИЛЛИ...

Ёлғизлик фақат Оллоҳга хос.

Лекин сир эмаски, ер юзида сўққабошликни афзал кўриб яшаётганлар ҳам керагидан зиёд топилади. Тадқиқотчилар кўпинча уйланганлар сўққабошларга нисбатан узоқроқ умр кўришади, дея эътироф этишарди. Бироқ йирик демографик компания томонидан ўтказилган тадқиқот буни рад этди. Уларнинг фикрича, ёлғиз аёллар турмушга чиққанларга нисбатан 2-3 йил, сўққабош эркаклар уйланганларга нисбатан 5 йил узоқ умргузаронлик қилишар экан.

ana shunaqa gaplar...

Ma'rifat
ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ
Таҳрир ҳайъати: Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (масъул котиб), Шукур ЖОНБОЕВ, Гулчеҳра ПАРПИЕВА, Нўъмонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси,32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб— 136-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-55-58.
Газетани IBM компьютерида Абдирасул НАРМАНОВ саҳифалади.
Навбатчилар: Курбонбой МАТКУРБОНОВ, Рустам БОЙМАТОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150. Г-029. Тиражи 53.629. Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. «Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй
Босишга топшириш вақти -20.00.
Топширилди-18.30.